

SV. XI.

NÁRODOPISNÝ SBORNÍK

ČESKOSLOVANSKÝ.

VYDÁVÁ

SPOLEČNOST NÁRODOPISNÉHO MUSEA ČESKOSLOVANSKÉHO.

REDAKČNÍ KOMISE

JAN JAKUBEC, A. KRAUS, J. POLÍVKA.

11 - 1

V PRAZE 1905.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI NÁRODOP. MUSEA ČESKOSLOVANSKÉHO.

PAVEL SOCHÁŇ:

KROJE A SVADBA V LOPAŠOVĚ

NA SLOVENSKU V NITRANSKÉ STOL.

SE 44 OBRÁZKY KROJOVÝMI NA 24 TABULÍCH.

V PRAZE 1905.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI NÁRODOP. MUSEA ČESKOSLOVANSKÉHO.

TISKL ALOIS WIESNER V PRAZE.
KNIHTISKAŘ ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST
A UMĚNÍ.

OBSAH:

Kroje v Lopašově	str. 1
Svadba v Lopašově	» 23
Písně z Lopašova s nápěvy	» 57
Krojové obrázky	čís. 1—44

Kroje v Lopašově

v Nitranské stolici.

Lopašov je slovenská obec u Vrbového v Nitranské stolici, čítající dle úřední statistiky z r. 1900 obyvatelů 975.

Kroj v Lopašově je onoho rázu, s jakým setkáváme se v okolí Trnavy, avšak od tohoto liší se několikerymi odchylkami, kterými vyznačuje se celá skupina obcí, jako: *Lopašov, Chtelnica, Dechtice, Naháč, Nižná, Rakovice, Borovce, Dubové, Malé Kostolany, Zákostolie, Radošovce, Dubovany, Veselie*. Asi do r. 1850 mužští v obcích těchto nosili se »svetlo« t. j. nobavice, pruceľ a kabát bleděmodrý. Dědiny na horu nosily se podobně a nosí se tak i doposud. Totéž je kolem Váhu od Piešťan na horu i dolů. Avšak od Lopašova dolů k Trnavě bylo již všechno mužské šatstvo i ženské svrchní čierno a tato móda pronikla i do Lopašova. Před tím ženy vyšívaly svoje »stroje« méně, teď čím dál, tím více. V Lopašově ženy rozličného věku zachovaly také kroje rozličné módy, které ve sváteční dni hlavně do kostela oblékají. V truhlách zachovaly si ženy i kroje staré, z XVIII. století, v nichž se však dnes již ani staré babky neukazují, aby se jim lidé nevysmáli.

Nemluvněti ovijejí břicho fáčikom, aby se mu nevydulo, oblekou košielku s krieslom a dají mu čepec na hlavu, zabalí do povinku (do zlamice = hlavnice) a šnórkou stahují

Když má rok, oblekou mu šatky: driečik s rukaukami a sukničku v celosti, košielku, děvčátku s fódrami, chlapci s rovnými rukáviky, a oboje pohlaví dostane fertušku. Když počne děcko běhat, dostane čižmičky. V třetím roce děvče obdrží ručníček, chlapec širáčik. V pátém roce chlapci dají gačky (gačky), pruceľ; děvčeti rubáčik, sukničku, pruceľ, zásterku a pak nosí se již jako odrostlí.

Mužské kroje.

Úprava vlasův. U chlapů (mužských) je účes zcela jednoduchý a všude na Slovensku běžný. Vlasy nejdřív do kola ščesú sa dole, »v pravo nosa« (rovno nad nosem) předělí se pútec až na

temeno, obě strany začesí se na spánky a za uši. V týle zastříhují se rovně s ušima a krky se vyhárajú (vyholí). Vlasy přistříhují si jeden druhému. Mladší pokolení stříhá si již »na krátko«. Staří česávali si vlasy na lastovice (na lastovičky = vlašťovky): pomastil si vlasy (vepřovým neb husím sádlem, některý i mýdlem), přední vlasy sčesal dolů po spánku na líce, tu je rukou přidržel, stočil nazpátek a konce za ucho založil tak, že to zobrazovalo podobu vlašťovčí hlavy.

Vousů nenosí ani sedláci ani řemeslníci. Holí se každou neděli ráno a to každý sám sebe. Břitvy mají každý svoje a sami si je ostří. Když šohaj přijde z vojny s vousy, hned je doma shodí. Ženy nemají rády muže s vousy. Který manžel nechá si být i jen bakombart, již mu žena domlouvá, aby si jej sholil.

V Dubovanech, půldruhé hodiny od Lopašova vzdálených, nosí již všichni mladí vousy.

Košele mají dvojí: se širokými a s úzkými rukávy. Rukávy jsou vlastně na obou stejně široké, ale ony jsou na zápěstí otevřené, tyto uzavírají se liencí. Na prsou je prostřížen rozparek, punt, pod kterým zevnitř přišita je podšívka z koudelného plátna, aby bylo na prsou tepleji, též aby se vrch nedral. Na levém boku na puntě je podšívka otevřena, aby si tam něco mohl uschovati (fajku, peníze). Hrdlo ovíví úzký obojek, ház (házik) zvaný, pestře aneb i jednobarevně vyšíváný, okraj nese z nití šité zúbky. Háziky svazují čtyřmi tkaničkami, žínkami. Nejprv sváže vrchní z házika, potom na pravo spodní z podšívky a správi z každé žínky slučku tak, že potom visí na prsou čtyři slučky ve dvou hromádkách vedle sebe. Mládenci nosí žínky červené, ženáci s počátku, pokud je znosí, červené, pak již jen bílé. Žínky považují za ozdobu a proto vykládají si je na pruce. Rukávy jsou přišity pod ramenem, kde jsou k životu priscinkované. Mládenci nosí tenké košele dólčové, vyšíváné na ramenou a kolem rukou při spodu žlutým a černým kamrholom (Kameelhaar) aneb žlutým hedvábím.

Konopné košele vyjma lience nebývají vyšíváné, ale mládenci nosí je zarábáné (protkávané) červeným. Košile z domácího plátna není bílá, ale režná (barva surového konopí, konopná). Košile zatahuje se na gatě, ale v práci, když je horko, si ji vyhrne. Košil mívá jednotlivec: všedních 5—10, lepších nových 2—3.

Gace jsou dlouhé z konopného plátna z povosna aneb z koudelného, z tohoto pouze do práce. Skládají se ze tří kusů: po jednom na každou gacu a klín, aneb, když chce mít gace široké, jak to dříve nosili, musí mít též po jednom nadšivku z každé strany. Gace přivazují se motůzem přes liemec. Okolo spodku obšity jsou mešterkou, sváteční pak dvojkou; na okrajích visí strapce. Mládenci dávají si z pýchy gace za sáry čízem upravené na holubov

tak, že v předu jsou založeny a v zadu dolů padají, avšak když je zima, aneb ve všední den, zastrčí je celé za sáry. V létě, když je horko, vezme do kostela dvoje gací, sváteční na vrch; taktéž, když ho z práce odvolají někam k pánům, rychle navleče na všední gace ještě jiné čisté gace, ale když se vrátí, shodí vrchní a chodí ve spodních. Gatí mívají obyčejně tolik, co košil.

Nohavice (= kalhoty) nosí nyní úzké, uherské z černého sukna černě šňurované, před tím větším dílem »svetlé« (bledě modré) na svetlém. Šnóry nosili mladší široké, starší úzké, teď nosí je stejně. V předu rozstříženy jsou dva vačky, mezi nimiž je veko (šlic, rozparek); vačky od spodu zakrývají fertušky. V pasu kolkolem je liemec, abo obojok, přes který se remeň protahuje. Mezi nohama je rozkrok. Nohavice přitahují se ku šlapě (chodidlu) strmeňom, podnožkou, pouze na jedné straně přišitou, druhý konec omotá se kol nohy. Aby nohavice na nohách rovně stály, vkládají na kolena podložky (katalafóty = katona foltok). Šnorování je pod vačkami ornament, a dolů nohavicí též se táhnou šňůry. Nohavice podšívají se flanelem aneb barchetem, chudšímu stačí i plátno. Na nohavice vejde se sukna 1 loket — $\frac{5}{4}$ lokte. Nohavic má jeden 5—7. Hotoví je slovenský krajčír. Šnuruje »z hlavy« aneb přetiskuje na sukno prodírkované furmy, které pak ještě křidou »vypisuje«.

Chlapský prucel je z $\frac{1}{2}$ lokte sukna ušit, ale nosili též damaškové květované. Nemá žádného obojka. Zapíná se na 8—10 gombiček (knoflíčků). Vačky jsou též gombičkami vyzdobeny. Mladí chlapi nosí pruce šnorované a s vybíjanými cipkami, do kterých jsou ringle »zabíjané«. Prucel stojí 3—4.50 zl. Mívá jich jeden 2—3. Nosí se od nepaměti. Žinky z košile vykládají se na prucel tak, že z košile pouze háčik a obojek vykukuje.

Lajblík má na zádech kvet, ostatní je šnoruvažka: okolo ramenou, okolo spodku a na předku okolo dírek; podobně rozloženy jsou také cipky (krajky). Předek na lajblíku je z jednoho kusu, chrbet ze dvou. Potřebuje se na lajblík $\frac{1}{2}$ lokte sukna.

Kabát. Na prucel nebo lajblík oblékají kabát, který se již ode dávna nosí. Kabát má chrbet, predky a rukávy. Na předku jsou klopy na prsou, na bocích vačky, kolem hrdla obojek nebo goriel uzoučký z krajek. Chrbet může býti z jednoho kusu, ale i ze dvou, rukávy každý ze dvou kusů, ale i z jednoho. Kabát nemá záhybů. Na chrbtě je kvet, pak šnorování okolo spodku a v předu, kde se spíná. Vysekované cipky okolo krku a kolem do kola kabátu; na rukávech jsou výložky. Důležitou výzdobou kabátu jsou gombíky, kterých je 36: v předu v řadách, na klopeč a na vačkách. Knoflíky jsou olověné. Kabát potřebuje $1\frac{1}{2}$ lokte sukna černého a stojí úplně hotový 4.50—8 zl. Jednotlivec mívá 2—3 kabáty. Kabát rovný je

do práce bez cifer (ozdoby), nosí se jednak v zimě, jednak v létě. Slovenský kabát je krátký ke spodkům, ale už vyšel z módy. Ženské nosí kabáty s pintňou.

Od nedávna přišel do módy **bekeš**, neboli dlouhý kabát zvaný. Dlouhý je po boky a jde dole do špice. Bekeš je ušit ze $1\frac{3}{4}$ lokte černého sukna, skládá se ze dvou chrbtů, dvou predků, ze dvou boků a ze dvou šosů. Goriel je široký preložný: lámaný goriel. Šňurovaný květ leží od shora dolů, opačně než při kabátě. Bekeš má v předu 5 řádků gombíků a na pravo od každého gombíku má květy. Knoflíky jsou pletené; v předu je jich 5 a v zadu nad faldy 2. Bekešů má jeden mužský 5—8. Nosí je také ženské.

Kytla je kabátové formy, ale sešita z »mechového plátna« (z »podlej [špatné] kúdele«), nemá obojku, zapíná se na gombíky jako kabát. Je podšita plátnem a sahá přes pás. Stojí 60 kr. — 1 zl. Bere se do těžké práce, neb je pevná a když se i roztrhá, není jí velká škoda.

Halena je z bílého sukna, dlouhá až po kotníky. Od krku dolů v zadu visí na ní hazucha, kterou v dešti přehazují si přes hlavu. Co pokračování hazuchy zahýbají se v předu po celé délce haleny úzké závinky. Na závincích na prsou zaplétají švihlemi remence na obou stranách po jednom kousku a zapínají remenem z pravého boku do pracky. Každý remenec je na čtyry švihle proříznut. Sukno na haleny zove se halenčina (halenné súkno, huňa) a dělají je nejvíce v Skalici. Haleny tyto však zovou senickými proto, že je šijou v Senici halenáři, též se zovou brezovskými a vrbovskými (šité na Brezové a Vrbovém). Haleny neoblékají se do rukávů, pouze do práce v zimě nebo v dešti, ale tu je v páse stahují řemenem, motouzem nebo povřísem. V zimě za deště oblekou si ji na kožich, aby nezmokl.

Před tím nosili **kabanice** z bílého sukna halenového, vyšňurované jednoduše černou pospolierkou, téže formy, jaké podnes nosí se v okolí Brezové.

Nejnověji nastala **guba s kapucou**, která visí pod gorielem. Po většině jsou ze šedého sukna, ale jsou také bílé a černé. Guby mají v předu kolmé vačky, do kterých se ruce vstrčí, a tak se guba přitáhne k sobě. V zadu spíná se zápinkou. Ženy haleny ani guby nenosí. Kupují je na trzích, hlavně ve Vrbovém, v Senici a v Brezové.

Kožuch obléká se na prucel. Staří nosí bílé kožuchy, mladí pak pouze mädové (mädovce). Sahají po boky. Okolo hrdla přišit je z černé ovčí kůže přém (tedy ne goriel, kterým je jen tehda, když se dá vzhůru pozdvihnouti). Černou beránčinou jsou olemovány u kožicha také rukávy a spodek kolem do koľa. Kožich vaček nemá, jen okienka, t. j. průřezy k podšívce také beránčinou obložené, pouze aby

se do nich mohly ruce vstrčiti. Knoflíky a zápinky upleteny jsou z jirchy. Kožichy pucované jsou barevnou jirchou (irchou), zvláště na zádech jest velké pero ornamentálně vykládané. Kožichy dělají a prodávají blanáři z Modry, Trnavy, Nov. Města a z Vrbového. Stojí 12—13 zl.

Bez rukávů kožich: prucel kožušený nosí jen málokdo.

Menték býval kdysi dlouhý až po paty, ale měli také krátké přes boky. Menték je z tmavomodrého sukna se světlemodrými šňůrami podšit bílou beránčinou, ale límec, předek a okolo rukou je olemován kozinou nebo černou beránčinou. Mladý ženich šel v mentéku na sobáš (ke sňatku), když neměl, vypůjčil si. Dnes muži již nenosí mentéky a je tomu již tak dávno, že jich ani nepamatují.

Obuv. Nejstarší známá obuv v Lopašově jsou bůty, za nimi přišly čižmy a naposledy nastoupily štiblé. Krpců zde již nikdo nepamatuje.

Bůty šijí ševci. V některých okolních městech žije větší počet ševců, kteří po svém způsobu zhotovují bůty a stali se pro tento svůj výrobek pověstnými i rozvážejí jej po trzích široko daleko, kde nalézají větší menší odbyť, podle toho, které bůty jsou v kterém kraji v módě. V Lopašově nosí dva druhy bót: brezovské a senické, tyto do práce, ony »do parády«. Brezovské bůty sahají po kolena, šity jsou dratvami ze čtyř kusů: ze dvou sára (holínka), z jednoho podpust (nad patou) a z jednoho nárt. Sáry šity jsou z obou stran, v předu vystupují do výše a vyřezány jsou na uši, v zadu mají cecík. Bůty nejsou valchovány, proto skládají sáry v kotnících na ráseň; na ženských bótach bývají čtyry sbery, na chlapských (= mužských) 5—6 sberů. (Sber je každý záhyb o sobě, více sberů spolu zove se ráseň [narásitě, rásnatě]). Vrch sáry olemován je světlemodrou šnórkou, z jejichž konců visí mezi ušima malá kystka. Podešva leží na podložení a je spolu s nártem sešita; aby byl opatok pevný, vložena je v něm čerešňová (třešňová) aneb lipová kóra; aby byl opatok vyšší, má ještě tři podložení. Na opatku je přibit čtyřmi klinci (hřebíky) podkovička, která má na koncích špice zahnuté do podešvy, aby se nezachytávala do země. Bůty jsou z hovězí kůže a stojí 4 zl.; bývají též z koňské, ale ty jsou horší a proto i lacinější, stojí 3 zl. Bůty mastí se olejem aneb sádlem. Senické bůty liší se od brezovských tím, že mají sáru z jednoho kusu sešitou, na povrchu rovnou a vůkol širokým pásem z červené kočky obloženou. V Lopašově známy jsou také trnavské bůty. — Tamější přísloví: »Kúpiu nové bůty smrci« znamená, že vyšel z těžké nemoci.

Na svátek nosí čižmy, které jsou úzké, špičaté a v celku ze dvou kusů řemene sešity. Z jednoho kusu předek sáry s nártem, z druhého

záda sáry s podpuštěm. Čižmy mají sáry téže podoby co bůty; šněrovány jsou širokou jasně modrou šňůrkou ze soukaných hedvábných nití; v předu je ružička, pod touto kystka dlouhá až po nárt. Podešva je s nártem sešívána. Opatky dříve nízké, jsou teď vysoké. Dříve nosili podkovičky luskáčky, dvěma hřebíky v předu a třetím v zadu na podešvě opatkové přibité. »Luskáčky« nedělali kováři, nýbrž zámečníci. Byly asi na palec tlusté, vlastně vysoké. Čižmy jsou též nevalchované a proto sbírané. Šijou se dratví z rubu, takže když švec čižmu ušil, dalo mu to práce, než ji obrátil na líc. Čižmy jsou jen z k o z y k o r d o v á n k y, k o r d o v á n s k é, proto i jejich jméno dle toho zní. Kdysi nosili též žluté čižmy s vysokými podkovičkami. Čižmy se málokdy mastí, ale leští se leštídem, žluté ničím. Do bláta nebo sněhu nikdo čižem neobouvá a když si je umazal, tož si je mokrým hadrem poutíral. Čižmy šil čižmár, a stály 3—4 zlaté. Teď čižem nekoupíš, nebo jich již čižmáři nedělají, pouze štíble, neb to je pro ně lehčí práce.

Štíble nastaly od 30 let. Jsou valchované a sbíjené dřevěnými hřebíky. Sáry jsou rovné. Stojí 4—5 zl.

Ženské bůty, čižmy a štíble mají tvrdé a rovné sáry, mužské sou z r ň a č k y (shřňáčky). J a r m o č n í (jarmareční) obuv je horší, než »nápočná« (objednaná).

Do obuvi zastrkují žitnou slámu, stlačky, aby neozábalo, ba ještě i nohy obtáčejí si slámou z »užmanného« (upotřebeného) povřísla: patou přišlápne tenčí konec, polovic povřísla, z toho vezme kousek a začne otáčet kolem nohy. Když mu ten došel, opět si z téhož povřísla přibere a tak obtočí celé chodidlo i prsty, a co z povřísla zůstalo, to rozdělí na čtyry částky a z těchto jednu zahne na vrch nohy, druhou pod chodidlo a po jedné na stranu, na to všechny částky přitáhne k patě a obuje do bůty. Takto obtáčejí slámu jen do bót a pouze do velké zimy, jinak nosí o n u c e t. j. kusy tkané látky. V čas velikého vedra aneb do strniska obouvají p a n t o f l e, které nosí Brezované na prodej. Avšak v létě chodí nejráději bosí.

Papuče (kapce) nosí nemocní aneb »raušici« (pytláci), když jdou na čekání.

Klobúky, kterými si mužští hlavy pokrývají, jsou malé, okrouhlé širáky. Na širáku rozeznávají v r c h, s t r e c h u, mezi těmito v záhybu vine se kolkolem š n ó r k a. Střecha kolem do kola obroubena je švíčkem, nebo stužkou oblamó(v)kou. Uvnitř širáku dno přikryto je plátěnou podšívkou, která je z kraje obroubena oblamovkou. Mládenci nosí za šňůrkou zastrčená bílá »péra« z kohouta. Širáky vyrábějí širáčnici (ve Vrbovém, Fraštáku, Trnavě).

Před 30 roky ještě nosili mladí mužští širáky s více odhrnutou, skoro rovnou střechou, a taktéž je jmenovali okrouhle širáky. Staří

nosili širáky vysoké, které posměšně jmenovali homolkami, jelikož měly homolkovitou podobu a byly přes píd' vysoké. Vrch byl poněkud prevalený (prohnut), jen když byl širák nový, byl rovný. Tento vysoký širák býval nad strechou a okolo »vrchu« vyzdoben barevnými »húseničkami« a »strapcami« až na píd' široko, takže ze samotného širáku bylo sotva na dva prsty vidět. Z pod »húseničiek« vykukovala červená stužka. Štrapce byly obyčejně bavlněné, ale který chtěl být větší »frčkár«, koupil si stužku a štrapce hedvábné a klobouk si sám vyzdobil. Mládenci nosili »kosírky« z bílého kohouta, z bažanta, z dropa, z páva.

Děvčata dávají frajerům v zimě za širák pera z rojmarínu, 5–6 výhonků, v létě z květů, které si v zahradě sama vypěstují: tulipán, bazalicu, hřebíček, muškátik, resedu, georginu a pod. Tyto květy, dokud jsou ještě na kořenu, již jmenují »perami«, proto, ptá-li se někdo děvčete, vida je v zahrádce, co dělá, odpoví: »Ná, sadím pero!« anebo: »Polievam pero!« Tato »perá« nosívají i dívky samy, jdou-li do kostela, zapíchnutá za prudem anebo šňůrkou na »fiertochu« místo »šperku«. V kostele potom k »perám« přivánějí. Rekruti připínají si na širák neb na prsa mašličky z úzké stužky v barvách zemské trikolory. Nepoctivý mládenec »pero« za širákem nesmí nosit, nebo by mu je mládenci roztrhali a namlátili mu.

Před sto lety nosili klobouky bez střechy, jen rovné, vysoké, homolaté, na vrchu ohnuté do zadu a na samém konci »kystkou« opatřené.

V zimě nosí špičaté čepice z černé ovčí kůže, (od čehož je i barančinovými čepicami zovou), ale podšívku z bílé. Když prší, obrátí čepici na ruby. Do nedávna nosili súkenné čepice, s vršky z černého sukna (téhož vzoru, jako oravské »baranice«). Střechu tvořil priem, z něhož část nad čelem byla s vrchu přišita, ale ostatek od ucha k uchu byl volný, tak že se dal převrátit a na uši stáhnout. Soukenná čepice byla sešita ze 4 kousků sukna, každý skrz na skrz i na priem, švy byly pošity světlými šňůrami, »boritášmi« a na jich vrchu trůnila »kystka«. (»Boritáše« jsou šňůrky uvnitř bavlněné, vně hedvábním ovinuté.) Podšívka byla z černé ovčí kůže. Do velké zimy nosili je přes uši stažené, ale pravidelně nosily se s »priemom« obráceným a zadkem ku předu. Za čepicí se péro nikdy nenosilo. V zimě, kdo nemá čepice, natáhne si na hlavu šlochaubňu (Schlafhaube) a na to posadí širák. Tato čepice je pletena z černé bavlny. Na kom se dá dobře poznat, že se hodně »motúza« (pálenky) natahal, o tom říknou: »Ten si hodne naložiu pod čepicú.«

V zimě nosí na krku šál.

Šnuptychlu nosí ve vačku na pručli uschovanou. Za starodávna byly šnuptychle i »na pýchu«; nosili je tak, že si vyšívány růžek na vačku připevnil.

Rukavice nosí v zimě ze sukna podšívané kožešinou. Šity jsou na jeden palec a pak čtyři prsty spolu.

Mešec na tabák je se střapcem z jirchy (zámiše) aneb z kocoura, na jednom střapci visí šparák. Fajky mají s krátkou pípkou (pipasár) s cecíkem a s pokrývkou. Staří nosí ještě šňupačky s tabákem šňupavým.

Po boku nosívají **kapsu** z domácího (konopného) plátna; potřebují ji na chléb, když jdou ven z domu do pole, do hor. Na trhy aneb na pout berou kapsu koženou, tegezu.

Staří doma a v kostele nasadí si ke čtení okuliare.

V novějším čase rychle ujímají se parasóle na svátek a na cesty.

Kdysi mužští nosili **opasky** na 2—3 pracky.

Mrtvolu zemřelého mládence vystrojí jako »mladoženicha«. »Mladá nevěsta« (milenka nebo dívka z příbuzenstva) nese na talíři »venec« před rakví. Mrtvému oblekou šaty »svátečné« aneb aspoň »prostrenné« (střední jakosti), a sice: gace, nohavice, košili a prucel. Když ho do nohavic oblékají, postaví mrtvolu na zem, dva muži ji drží a třetí mu nohavice natáhne. Starému již málokdy dají nohavice.

Ženské kroje.

Ženské přistrojí se tak, že na rubáč obleče si 3—4 sukne spodnie (starší, chatrnější), aby byla od pasu dolů široká, na to pátou sukni naškrobenú a šestou sukni na vrch. Ale takto strojí se pouze do kostela, na všední den stačí jí jedna sukne, a v létě chodí často i jen v rubáči. Potom navlékne si rukávce, na to prucel, po případě pod něj šatku na hrdlo; na prucel navleče si pak onu šestou sukni vrchnú, potom zástěru, na tuto stužky okolo sebe, cipky (krézel) okolo krku a mašli pod hrdlo.

Mladou nevěstu oblékají vždy do nejpěknějších šatů, a když nemá svého dost pěkného, vypůjčí si.

Co ženské šatstva na sebe potřebují, samy si ušijí a vyšijí doma; pouze když nestačí, dají si to udělat švadleně. Mužskou bielizeň mají též ženy na starosti.

Ženy spávají v rubáči a v rukávcích, a sice špinavých, kterými pak každý večer svoje denní čisté zaměňují.

Vetchá bielizeň je »votoš« a prodávají ji na jarmarcích, též i šatstvo po zemřelých.

Úprava vlasů. Malé děvčátko po prvním roce jednou, dvakrát ostříhají a ve třetím roce, když mu již vlásy vyrůstají, zaplétají mu kůrničky. Děcku před prvním rokem vlasů nestříhají, neboť by mu později všechny vypadaly a ohloupělo by.

Vlasy se rozčešú, vřeténkem uprostřed čela se rozdělí, obě polovičky každá o sobě na strany sa sčešú a zapletajú sa vo trojo, vždycky popletky po kousíčku priberajúc nad uši až do týla, pokud vlasy dostačujú. Potom už všetky zaplétajú se ve troje, zaváží šňůrkou, jejíž konce zachytia sa za jeden prázdny popletok, tak se zaváží a pripraví »na kolečko«.

Od šestého roku, když děvčeti narostly již dosti dlouhé vlasy, začínají mu zaplétat **ocase** (vrkoče) na patoro aneb sedmoro. Nejprv vlasy hřebenem rozčeše, potom na temeni předělí na pútec, na strany sčeše tak, že polovinu vlasů jednou rukou přidržuje, druhou počesuje a hned na to každou polovici zvlášť od samého týla zaplétá »ve dvojo« anebo »ve trojo« (při čemž může míti 3—5—10 popletů), tak už potom plete až do konce, pokud jí vlasy vystačují. Na konec přimíchá bavlněnou šňůrku, ponejvíce barvy černé a zapletá spolu s vlasy. Konec »ocasů« zaváže na uzle (zauzlí šňůrku), z něhož zbývající šňůrka dolů visí. Tak zaplete i druhý »ocas«. Potom sváže »vajco« (sváže nití ocasy v týle u kořene), na to přehodí si oba ocasy napřed přes prsa, vezme pútko (= nit konci k sobě svázaná, asi 15 *cm* dlouhá), které vloží si do úst, chytí ocasy (rulíky) oběma rukama, zdvihne vzhůru, přitiskne na temeni k sobě, přidrží je tam levou rukou, pravou přehodí pútko přes prsty levé ruky, přichytí ocasy pravou rukou a poutkem, a spustí z levé ruky poutko, nyní levou rukou chytí levý ocas, převleče přes poutko tak i pravý, že se rulík nad uchem na poutku zadrží a utvoří tak rožky, chytí jeden rulík do zubův, potom oba rulíky nad ušima zakrotí za uši, na týle překřížuje šňůrky, pod vajcem zaváže na uzle a konce pod vajco schová.

Když se chce dívka přistojit »na parádu«, uváže si „blavu“. (Blava je říčka na Dobré Vodě ze skal vytékající. Kraj, který tato říčka přetéká, jmenuje se na Blave. Od lidu tohoto kraje převzaly lopašovské děvy způsob upravení stuhy k účesu a proto jmenují jej i »na blavu«.) K »blavě« musí rozvázat si ocásky z pod vajca a zaváže si jej pod bradu. Na to jí druhá osoba (některá dovedná dívka si i sama »blavu« přistojí) přiloží na pútko a rožky stužku (asi 12 *cm* širokou a 80 *cm* dlouhou, obyčejně červenou květovanou), kterou delším koncem podstrčí užicú (rukověti lžice) pod pútko. Za pútkem prevleče stužku pod ocásky tak, aby vždy byla nahoru lícem obrácena a podtáhne ji až pod samý rožek, kde ji podstrčí pod ocas tak, že projde až na předek ocasu, aby rožek šel hladce do okrouhla a aby stužka po hlavě nahoru byla dobře obtáhnuta. Aby se stužka z rožku nevytáhla, sepne se jí vrch se spodkem špendlíkem. V zadu rožka stužku též podstrčí pod stužku jdoucí křížem přes hlavu, a sepne. Podobně upraví si také druhý rožek. Na to z levého rožka křížem pod pravý ocas podstrčí jeden konec stužky a navrch rubem vytáhne.

S pravého rožka zas křížem pod levý ocas pěkně utáhne »na hladko« (aby stužka nikde nebyla skrčena), kraj hořejší stuhy na kříži zapne do ocase. Delší konec stužky zavine do seba, uloží do roha stužek (mezi stuhy), spraví tam mašlu na ružičku, upraví konec tak, aby tvořil čtverhran a kryl vlasy, které na temeni ještě »prázdne« (nepokryté) zůstaly a připne tak všechny čtyři kraje stužky. Potom již ocasy z pod brady rozváže, pod vajco zavine, tam schová a sepne špendlíkem, aby odtamtud nevyklázaly. Tím je dívka přistrojena »do blavy«. Vlasy viděť jí pouze na čele a ocasy nad ušima, ostatní pokryty jsou stuhou, jak by nějakou čepičkou. Na krku vyholí si dívky vlasy jedna druhé břitvou.

Za nejkrásnější vlasy považují se černé. Stuha na blavu nejhezčí je, prý, červená (»perkovaná« aneb i »čisto červená«) z atlasu, aneb »vybíjaná kanafatka«.

Takto »blavú« vyparáděné dívky chodí do kostela a na muziku. Ve všední den »blavu« nenosí, ale přikrývají si hlavu ručníkem: mladé červeným a starší bílým. Mladá děvčátka, jakmile začnou si vlasy zaplétati do ocase, již přistrojují si také »blavu«. Ani smutek ani advent ani půst nemají vlivu na změnu barvy v stuhách aneb ručnicích. Na pohřeb děvy nejdou v »blavách«, ale s nepokrytými hlavami v rozmarínových věncích, které pak házejí do hrobu

Mladuše zdobí hlavu dva **venčoky**, jeden z rozmarínu a druhý **krámský** (koupenny, umělý), vedle toho má **ganierik** z cingrleniec (uměle sestavený z lesklých šikových drátků, lístků, plíšků, perliček). Věnečky jsou vedle stuhy na ocasech kolmo kolem hlavy upraveny, nejprv rozmarínový ze dvou »ohánek« (ratolístků), které jsou na čele skřížovány a svázány, pak krámský, na samém předu je věneček cingrlenec. V týle svázány jsou věnce dvěma stuhami, které na stranách upraveny jsou na malé mašličky, a čtyři konce visí dolů po zádech až po pás. Družice mívají pouze jeden věnec z rozmarínu, ale »blavu« mají jak mladucha, tak družice. Když dívka zemře, rozpletou jí na posteli, kde leží, vlasy, rozčeší a rozloží po prsech a plecích.

Asi do r. 1880 mladá nevěsta a družice nosily »partu«. Nejprv do rulíků zapletly jim **vrkoče** (z hedbávných zápletek purpurové barvy), do každého rulíku po jednom, vrkoče kolem hlavy do okrouhla otočily a přišily na ně vlasy, aby nespadly. Potom vedle vrkočů v předu přivázaly **p a r t u** (úzký tvrdý pruh, vyšíváný reliefně stříbrem na černém sukňě). Potom přišily na pruh tvrdého papíru osm i více stužek míchaných barev, se stran »perované« a v prostředku červené, pruh na temeno připnuly a stužky visely dolů na zádech po pás. Na stuhy připevnilly se dvě **růže** (kruh tvrdého papíru, ovinutý červenou stuhou, uprostřed stříbrem vyšitá hvězda). Stužky z růží připnuly pod vrkoče. Na vrch

hlavy nad partou přiložily malý venček ze šíku, granátků, perel. Party a věnečky hotovily mnišky v Trnavě, kam do kláštera putovaly ženy si je kupovat. — Doposud přechovávají po mnohých domech hedvábné vrkoče ze starodávných part, neboť, když je někdo nemocný na úmor a pokadí ho takovýmto vrkočem, vyjde z té nemoce a pak ji již nikdy nedostane. Proto za tím lidé v čas potřeby velice běhají, nebo je, prý, to dávno vyzkoušená věc.

Mladou nevěstu jen jiné přistrojovaly, sama sebe nikdy ne. Mladé nevěště po svatbě ráno po snídani ženy vlasy rozčeší a v týle všechny spodní vystříhají a připraví »grguľu«. Grguľa je na způsob podkový zahnutý drát, obšitý plátnem, na jehož koncích přiváží se šňůrky a stužky. Grguľi přiloží dolů konci na vlasy, které omotává na grguľi, pak na tyto omotá stuhu; když omotala, zdvihne grguľi nahoru, stužky přiváže na vlasy v týle, šňůrky na temeni překřížuje, odtud zašmekne (zauzlí) na rožcích, jde s nimi k týlu a dvakrát kolem hlavy otočí a zaváže na dva uzly (uzly). Nato připraví se čepec tak, aby rožky z čepce padly zrovna na rožky z grguľi; dýnko z čepce prostře se na grguľi. — Dřív byly grgule tlusté jak ruka, koudelí ovinuté, teď musí mít drát. Před tím byla grgule okružla (do kruhu), teď nosí rožky (»na rožky«).

Ženy se češí v neděli a ve čtvrtek ráno. Kdo se v pátek češe, hlava ho bolí. Když si žena grguľi uvázala, umyje se a uváže si čepce. Ženy chodí spat bez čepce, ale v grguľi s hlavou do ručníka zabalenou tak, že v předu konce ručníka překřížují a pak zaváží do zadu.

Děvče, které zapomělo na poctivost, nesmí choditi holou (obnaženou) hlavou ani ke sňatku jíti ve věnci, nýbrž přikryté ručníkem. Grguľi a čepce též si nesmí na hlavu položit, ženy by to netrpěly a roztrhaly by jí čepce kdekoliv.

Rubáč. Prvý tělo zahalující »stroj« je rubáč, skládající se ze dvou částí: spodní je rubáč, vrchní driečik (též oplecko zvaná). Rubáč je z konopného plátna (z nové, vyvařené příze, z kteréž tkadlec plátno utká) krátká, řasnatá suknička, která v poli (přes pás) je přišita k driečku. Rubáč je z rubu i z líc všit v driečku tak, že je driečik zahnut a přestřížen a tvoří zevnitř pásek. Driečik je tu potom »oščepovaný«. Rubáč se nejprv na zadku nasbíra a potom se všije do driečku, ušije, na předku sešije, potom se v zadu nařásí a předek hladký nechá, ale na spodku na kousku se bílými nitěmi soscinkuje. Naposled přišije se na driečku trak (uprostřed kraje v zadu), potom se přes plece křížem a na předku driečku jehlou nebo špendlíkem připne. Driečik je z koudelného plátna, kterého se spotřebuje na driečik loket šířky a půl lokte délky; na spodok (rubáč) 4 lokte šířky a loket délky. Rubáč nosily o třech půlkách po konci, teď jde dolů krajem venkoncem. Přísloví. »Tam žena nosí gace a chlap

rubáč.« (V tom domě je žena hospodářem, všecko vede = rozumná, energická žena.) »Tam nosí chlap gace a žena rubáč.« (V tom domě je všecko v pořádku.)

Sukne. Lehká sukňa, nebo letnica zvaná, ze 6—8 loket rozličné látky a dle ní jsou i sukne kartúnové (kartúnky), štofové (štofky), mólové (mólky), listerové (listerky), vatmólové (vatmólky), barchanové (barchanky), pigetové (pigetky) barev libovolných. Sešita je ze sedmi půlek. Často je na sukni předná pola z plátna. Na spodku rubu přišita je »gerlica« (obramok) z bavlněného plátna na čtvrt lokte, potom barevná šňůrečka »gulko-vačka«. Mimo to táhne se vůkol sukne šňůrka dolů a nahoru tři, vedle sebe. Sukně je nahoře posbieraná, k tomu připojuje se obojok. Když se sukne vyžehlí, potom se narásí (= nasbírání) v zadu až po klouby. Zavazuje se na sberách připevněnou šnórkou, a když se opáše, sahá o něco níže kolen. Když žena sukni odepne a do truhly ukládá, znovu ji narásí a na polovic složí, delší i na čtvero. Lehká sukne stojí 4 zl. Jedna ženská má jich 3—15. Dříve lehkých sukni nenosily, to teprv asi od 30 roků nastalo.

Na velké, výroční svátky nosí súkenné, »těžké sukne«, mladé ženy černé, staré světlé a zelené, nosívaly i červené. Na těžkých sukních řasy bývaly velké, hrubé, teď řasnatější na drobně, jako lehké. Těžká sukne je napřed od kloubů hladká a není sešívána; krajní půle zovou se líčka. Gerlica je červený falingsiš zahnutý na líc tak, aby ho jen po kraji bylo viděti. Nad samým falingsišem rozkládají se na 6 mm široké plechy, t. j. světlé stužky nebo krajky ve dvou až třech řadách, jeden nad druhým. Těžká sukne stojí 10—12 zl. Jedna žena má jen 1—2, ale před tím mívaly ženy i 4 až 6. Kdysi upravovaly si těžké sukne »na chochole«. To dalo se tak. Nejprv přiložila si od zadu ku předu pás, v zadu jej překřížovala a na předku tkanicemi zavázala, potom zdvihla v předu sukni až tak vysoko, že z pásu bylo jen trochu vidět, na to futkou nebo fertuchou (zástěrou) opásala a potom už vytáhla chochol, t. j. boky ze sukne podstrčila pod tkanice a fertuchy tak, že plechy se na vrch obrátily. Z pod sukne takto vykasané vykukoval z obou boků rubáč. V takovýchto chocholatých sukních chodila děvčata i na tanec. — V těžkých sukních chodí ve svátek i na posedzeňá, v »podlých« (obnošených) i do práce.

Nosily i kornorážové sukne, ale ty se již počítaly mezi horší. Přísluví: »Musíš si suknu podkasat«, značí, že musí silno pracovat.

Zástery, fiertochoy, futy. Zástěru připasuje si na sukni, ale, když sukne neoblékla, přímo na rubáč. Zástěra je »za rovno« (jedné délky) se sukni nebo rubáčem a je na dva lokte široká. Když si chce zástěru vyzdobit, vyšije si na ni krajky do kola (t. j. dolů a na bocích) nebo přišije si krajky pletené, nebo jen strapce, potom zástěru na

bocích na falduje, ale na břichu hladkou ponechá, na záhybech vyšije »osmičky« a »průtíky« retázkami, přišije obojok, na jehož konec připevní koupené šnórky, tkané půlčtvrta lokte, na polou přestřihnuté. Takto hotovou zástěrku opáše kolem sebe a zaváže v zadu šňůrky »na babičku« (uzel) tak, že jí konce šňůrky dolů visí. Na zástěru váží se mimo to dvě stužky kolem pasu. Zástěra k těžké sukni stojí 9 zl., k lehké 2—4 zl. Bývá jich 6—15.

Na rubáč obléká se zástěra bočnica, která je jen na bocích sbíraná, aby byla ženská v bocích široká. Bočnica je z kartounu na loket krátká (široká) a dva a půl lokte dlouhá, na vrchu má obojek z plátna. Opáše ji od předu, v zadu překřížuje a šňůrkou přiváže nebo přišpendlí. Které mohou (»ty pyšnější«), nosí ještě škrobnicu, škrobenou zástěru, ale jen ve svátek, na to potom oblekou letnicu.

Staré ženy nosí fiertoch, který je složen ze dvou půlí spojených v prostředku mrežkou a výšivkou, ale je i okolo krajů vyšíváný. Fiertoch není faldovaný, ale nasbíraný a má na obojku retázkou vyšité formičky. Fiertoch může být i ze lněného plátna, »farbového« perovaného (květovaného).

V XVIII. stol. nosily futy (futky) šité v celku z hedvábí rozličných barev. Dnes je už jen staré ženy berou ve svátek.

Pás. Některé staré ženy do nedávna nosily »červený pás« pletený na způsob síti, na koncích gombovaný se strapcami. Pasy bývaly z harasu, z vlny, z hedvábí, z »ispiánu«. Stál 1 zl. stě. Žena, aby si na pás zarobila, musila tři dni dobře pracovat na tovarych (nádeničit za 30 kr. denně). Pás přistrojoval se na sukni a živůtek byl rozprostřen v předu, a v zadu se svazoval; strápce se pustily dolů. Jak dávno se pasy již nosily, vysvítá z jednoho zápisníku v Lopašově z r. 1677, ve kterémž zapsány jsou obecní pokuty. Stojí tam o pasu tento případ: »Item Dorotka Jana Czigan manželka prehráva proti Jura Seginovej manželce birságu, že v tajemnosti mluvila před dobrými a statečnými lidmi strany nyjakého pasu, že ji darovala Forgačina dívka v Veselí a její vlastní manžel mluvil, že by ten jistý pas našel na smečlišťy, pro který výstupek, že jednostajne nemluvili, prehrává jeden zlatý na svíce 4, jedna každá po 25 (denarech) 25.« Červené pásy pletené musely ustoupiti čierným pásom listerovým, které je již začátkem XIX. stol. vytlačovati začaly. Černé pasy byly na obou koncích vyšíváný. Připravovaly se tak jako červené, jenže se konce šňůrkou zamotaly a podpásaly. Vyšíváné konce se v zadu na sukni a fiertochu na obě strany rozprostřely. — Naposled přišly čierne úzké pasy bez vyšívání. Černé pasy děvčata nenasila, jen ženy. I černé pasy jsou dnes již stará móda, neboť nynější móda pasů již nevyžaduje, ale předpisuje pestré tkanice (šnórky) a stužky.

Rukávce jsou ze čtyř kusů sešity: ze dvou driečků a dvou rukávů. Driečky jsou z jednoho lokte látky, na polou rozstříženy: z jedné půle jsou zanné driečky, ze druhé přenné driečky (zadní a přední), tyto jsou v předu prostříženy na rozparok. Driečky jsou nasbírané, v předu na 7 nití, v zadu na 2 niti. Rukávy jsou každý na loket dlouhý, na loket široký a do polou driečka všit. Pod paží je do driečka vsazen kousek obdélníkového plátenka, klin, který sahá dolů zároveň s driečkami. Některá ženská má přední driečky delší než-li zadní, aby je mohla v předu připásat. To si překřížuje přední driečky a připásá zástěrou tak, že v zadu, zadní driečky odstávají. Jsou-li driečky stejně dlouhé, připáše je obě kolem do kola. »aby bola usporádaná«. Nepřipásat driečky je starý zvyk, však když si nepřipáše, řekne se, že je »rozdrchaná«, že je »drchna«. Konopné rukávce se nikdy nepřipásají. — Obojok je z téže látky jako rukávce, ale je naň přišit krámský pásek červené barvy, bíle kvítkovaný, lienčok zvaný. Na jeho koncích po půl lokte šnórky uvazují se na mašličku. Staré ženy zapínají si obojok špendlíkem. Pod lienčkem přišit je kriesel, nasbíraný na nitku. Kriesel je ze dvou loket plátna na čtvrtku široký, jeho spodní kraj vyšíváný, horní prázdný, okraje jsou »ošvinglované« nebo cipkami (háčkovanými, pletenými, strojovými) ovinuty. Kriesel vyšívá se jen červenou bavlnou na vypísané kvety (Plattstich), na stehy (Kreuz- und Zopfstich), po nici (= po niti, Gobelinstich), »na šošovičky«, »zúbky«, »pílku« a na štvorky (hrachoviny, punto tirato). Na rukávě krajní čtvrtka připadá na fodru (tacle), po rukávě příčně přešije se gačka (průvlak), vtáhne se do něho šnórka (delší než na loket), rukáv stáhne se dohromady a šňůrka otáčí se okolo něho a pod paží zaváže se na smyčky, aby šňůrku nebylo vidět. Na kraj fodry jsou cipky kol do kola vyšité nebo pletené nebo i strapce vyruskané. Na robotných rukávcích gačiek nebývá, ale jsou jehlou sesbírané a sběry šňůrkou pošité. — Na sviatočných rukávcích je kriesel samostatný a buďto bíle vyšíváný nebo z krajek a potom nosí název cipky. Tyto mají zlatý obojok (zlatem vyšíváný), který kupují hotový na jarmarku ve Chtělnici nebo ve Vrbovém. Také je nosí ženy z trnavského okolí. Krajek na kriesel je dva lokte a stojí zl. 1·20—4·50, obojok 30—80 kr. Jemné krajky s obojkem stojí i přes 5 zl. — Samostatné od rukávův oddělené fodry jmenují se tacle a nosí se jen na svátečních rukávcích. Tacle mají gačky s tkanicí, ale i rukávy mají své gačky uvázané na rameni nad loktem. Na tuto gačku přivazují se potom tacle. Malá děvčata mají rukávce v jedno sešité.

Konopně rukávce jsou do práce, ale staré babky nosí je i ve svátek neb do kostela. Do nedávna nosily je na rukávech otevřené, rovné »na skos«, teď je již stahují »na fodry«. Na rukávech není cipek (krajek), ale na obojku jsou cipky cverenné (krajky nitěné).

Vyšívány bývají na plecích anebo i uprostřed rukávů (po nici, na štvorky) a na kadlecké stehy (»máje«, »pohladkovanie«) bílými a žlutými nitěmi. Když chce rychle rukávce ušít, nosí je i bez vyšívání. Lněné rukávce se nenosí, nýbrž bavlnkové na všední den, a ve svátek váperové, pérkálové a dólčové. Sváteční se tak lehko nerozedrou, »to aj národ prenárod čaká«. Rukávce sváteční vyšívají žlutým hedvábím a kamrholem, vyplněné čiernym a žeravym »na formu«. Žena jak se vdá, nosí rukávce jen pobielo vyšívané. Vdova chodí si zase jen červeno přistrojena »a všeliak sa šperkuje a blázni«. Ale kdyby se nepřistrojila, řekli by o ní, »že chodí opustená«. Ale i slamenná vdova ráda se strojí. Rukávce hedvábím vyšívané stojí — jen material bez práce — přes 12 zl. (tacle 5 zl., vrchy (rukávy) 70 kr., driečky 20 kr., kriesel 5 zl., stužka půldruhého lokte po 80 kr. = 1·20 zl., na stužku hedvábné štrapce 10 kr. = 12 zl. 20 kr.).

Prucel, životok. Na rukávce nastrkují si prucel ženský z kartounu, ze štofů, aksamítu, atlasu, tafaty, ornátu, zlatohlávu, damašku, štrómu, barev rozličných, obyčejně pestře květovaných (»kreditóry«). Výzdoba je na hřbetě šikové krajky, na předu soukenné. Je z půl lokte látky. Otvory, kterými se ruce provlekou, zovou se uši, na předku z obou stran vyčnívají rožky. Prucel tento nepřišívá se k sukni. Jedna ženská má jich 3—8—12; nejlacinější stojí 1 zl., nejdražší 5 zl. 50 kr.

V stol. XVIII. a až do polovice XIX. stol. byly v módě a nosily se do nedávna životky s ostrými rožky »pyskami« v předu a na hřbetě, z červeného sukna, nebo z červeného, světlého i zeleného damašku, vykládané aksamítovými stužkami ve třech řadách, kol do kola vyšité oblamovkú, povypletané retázkou, mimo to v předu i v zadu bohatě retázkou vyšité tulipány, srdéčka, sekačky. Zapínaly se na 5—6 haklíkův. Když byla žena širší, že ji haklíky nestačily, navázala si stužky. Živůtky sestříhoval i vyšíval krejčí. Nosily se stále sešité s těžkými sukněmi.

Později nastoupily pruce damašky bez vyšívání, s mírnými »pyskami« v předu. Oblamovka táhla se kol do kola i okolo uší. V předu na levé straně rozkládaly se ve 4—5 řadách rojty ze šňůr, buďto jednoduché, ale nejvíc se štrapci, anebo když byla žena bohatší, pěkně proplétané růžičkami. Rojty kupovaly hotové. Rojtám zodpovídavě na levém boku nacházely se gombíky. V zadu na spodku damašku připevněn byl haklík, na kterýž zachycovala se sukně. Damašky tyto šil též krejčí.

Pokrývání hlavy. Když novorozence »obriadili«, nastrčí mu na hlavu čepec (čepček), aby se mu téměř nenastudilo, a nosí ho potom stále, aby mu hlava okrouhle vyrůstala. Čepec nosí do roka jak chlapec tak děvče.

V chladném počasí uvazují na čepce ještě i **ručník** (ručniček).

Po prvním roce, když dítě začíná běhat, začínají i v pokrývání hlavy brátí ohled na různost pohlaví. Chlapec dostane klobučík, děvče chodí holou hlavou nebo v ručníku.

Mravy vyžadují, že děvčata musí choditi nepokrytou hlavou, což je znakem panenství; proto nepoctivá dívka nesmí se vlasatá ukázat, ale stále pokrývati se ručníkem. Dnes však i poctivé panenky rády si chrání hlavu proti horku a chladu ručníkem.

Do nedávna vázaly si odrostlé osoby ženského pohlaví na hlavy **pólky**, které i **dlhými ručníky** zovou. Pólka je na loket široká a na půl páta (dříve i jen na 4 lokte) dlouhá půle plátna, kterouž položí si na hlavu tak, že kratší konec visí a další otočí si okolo krku, na předu se překříží na obě strany, na bocích v zadu se podstrčí pod šňůrky z fertuchy a konce rozestrou se po zástěře i po sukni. Pólky byly z plátna perkálového, nebo bavlnkové. Dříve ručníků nebývalo a chodily i do práce (i do žatvy) v pólkách konopných, které byly 3—3·5 lokte dlouhé.

Pólky (dlouhé ručníky) nosí teď již jen staré ženy na velké svátky (v zimě na mentékách) a mladé nevěsty, když jdou na sobáš. Avšak mladá nevěsta má pólku na záda dolů spuštěnou, v předu kolem rukou otočenou a tak na sukni s obou boků rozprostřenou. Jen když jde mladá nevěsta na sobášný (sňatkový) úvod, zdvihne jí její křestní matka pólku na hlavu, a po úvodě zase jí ji strhne. Jako matka jde k úvodu též do této pólky s děckem zavinutá (tak jako do nějaké loktuše, odědže).

Pólky byly obloženy **cipkami** (krajkami) »misikornovými« z kopřivových nití pletené), »šmidovými«, které stály i 6 zl. anebo bílými nitěnými. Dolů visely krajky široce, na bocích vinuly se úzce. Konce vyšívaly hedvábím »žeravým« (oranžovým) a »sirkovým« (citronovým) »zplna« (Plattstichstickerei); při krajích táhly se vyšívané pruhy »štvorky« a »mrežky« (Punto tirato. Die einfache Durchbruchstickerei).

Nyní nosí **ručníky** do práce kartúnové, a to jich má jedna v zásobě 5—6. »Svátečné ručníky« jsou kažmírové, atlasové, tylanglové, bohatě vyšívané v růžku v zadu a okolo krajů »pobielo na dzierky« (bílé vyšívaní). Ručník je velký na $\frac{5}{4}$ lokte, skládá se na kříž (»na skos«), spodní růžek se zavine, uprostřed přeloží přes hlavu a konce zaváže »na uzg« (na uzel) pod bradu.

Ručník vlnáčik berou kolem domu na hlavu, konce váží v předu neb v zadu na krku. Nosí je jen asi od 18 let.

Dříve nosily okolo domu na hlavách **obrúsky**, dokud byly nové, i do kostela. Jemné jmenovaly **servítkami**.

Nesouce dítě ke křtu, přikryjí je ručníkem. Kdysi měly jeden hedvábný, který jen k tomu sloužil; býval velmi drahý.

Mimo to mají šatku na hrdlo, šatku na čelo (kolem čepce), šatku na hlavu (tureckou), velkou šatku na hlavu (rojtožku) s franclemi (střapci).

Hrubý ručník je ze dvou loket, váže se do zadu okolo hrdla; 3 rohy ozdobeny vyšíváním, jeden, který visí na zádech, vrchný, a dva rohy zavázané, okolo krajů na třech bocích vinou se krajky (5 loket).

Křížný ručník velký váže se pod paží v zadu a zakrývá celý krk až po bradu; nosí se k »ťažkým šatám«.

Za deště a v zimě odívají se **vlnákem**.

Děvče, když se vdá, dostane na hlavu **čepce**, který mu přistrojí, kterým je čepí (»za čepá mladú nevestu«) po svadbě ráno »po snídani«. Nejprve upraví jí grgulu a na tuto posadí čepce tak, aby růžky z čepce padly právě na růžky z grgule, dýnko s čepce prostře se potom na grguli. Čepce položí mladé nevěstě nejprve mladý ženich na hlavu (a to jí ho dá naopak) »aby hej ho mohou aj sraziť, keď ho nahnevá«. Jinému není dovoleno ženě čepce sraziti a považují to za velké pohanění; proto žena, které některý mužský ve zlosti čepce strhnul, křičí na něho: »Nedau si mi ho ty na hlavu, aby si mi ho mohou strhať!«. K tomu má jen její muž právo. — Čepce považován je za odznak ženské důstojnosti, poddanosti a věrnosti. Proto, když padlá dívka nasadí si na hlavu čepce, ženy jí jej roztrhají kdekoliv. — S nepokrytou hlavou se ukázati, je pro vdanou ženu veliká hanba. Ženy spávají bez čepce, aby si jej nezmačkaly, ale obalí si hlavu ručníkem tak, že v předu konce ručníku překřížují a potom na krku zavážou.

Čepce záleží z »líčka« a z »dienka«; stahuje se na »smečky« (slučky, smyčky) v týle tkanicí; v předu, k líčku přišity, vyčnívají ven s tváře široké »cipky« (čipky, krajky). Líčko i dienko bývají vyšívány »z plna«, »pobielove«, nebo »zlatom striebrom«, které i hotové na trzích po okolních městečkách kupují od žen z trnavského okolí. Aby čepce nespadol, uvazovaly jej dříve pod hrdlem barevnou šňůrkou na smyčku, podobně i v týle, ale tyto sahaly v zadu až do pásu, pro parádu. Na to přišla móda, že se šňůrky z týla v předu přes prsa překřížovaly a potom se v zadu uvázaly a chvosty pustily se dolů. Nyní nosí už jen v předu mašle. Ve svátek sváže si v týle okolo čepce širokou pestrobarevnou s t u ž k u, jejíž konce dolů po zádech padají. Čepců má žena 10—20. Jeden stojí nejméně 1 zl. 50 kr., ale i 12 zl. —

Obrusy, plachty. Dóčové obrusy (gyolcs abrosz) a dóčové servity nosí staré ženy okolo krku na zad zatočené.

Plachtu s rackú nosí na rukou do kostela, by se jí přikryly, kdyby pršelo; v zimě nosí ji i na mentéce.

Š n u p t y c h l e nosí v ruce do kostela.

Když kmotřička nese »do kúta« p o c t u (dar šestinedělce), nese na zádech v o b r u s e koš (núši a v ní koláče). Obrus tento je celý

červeně zarábaný, má uprostřed tkanou racku, koupenu. Menší nůši nese v bielom obruse.

Plachta nošková, ve které nosí nůše (batohy) na trh, kterouž i stůl příkrývají. Ale stůl příkrývají též ubrusem koupeným v krámě, pročež se i krámským obrusom jmenuje.

Popolice, popoluše užívá se na zeleninu. Má-li ve všech čtyřech rozích traky (popruhy) jmenuje se trakovica.

Plachta záponná čili kútnica je ze tří pŕl vyšívána »na stehy« nebo »na kvety«, »vyrezavaná«, nebo »zarábaná«. Připíná se na povalu ku hlavě. Vejde se na ni 10 loket plátna, ženy dávají si přízi a plátno utkávají jim v Dubovanech. Od práce platily 6 zl. Ve svátek připíná se nová plachta místo staré, po svátku nová se strhne a opět stará zavěsí.

Postelnú plachtú nebo príkryvadlem prostírá se postel.

U ceráky na umývání neb utírání tváře a rukou bývají jen konopné a visí na dveřích ve světnici.

Kacabaja (kacabajka) je s rukávy a obléká se na rukávce, ale kriesel vyloží se na ni. Bývají súkenné, štofové, vatmolové, aksamítové, barchanové, štruksové, oxfordové. Látky na kacabajku spotřebuje se 1 $\frac{1}{2}$ lokte. Podšívka bývá flanelová nebo barchetová. Na kacabaji je kolem krku široká oblamóka (oblamovka) z aksamítu, na soukenné je z plíše, kožešiny ovčí nebo kozí; oblamovka je i okolo rukou. Kacabaja má chrbet z jednoho kusu, dva boky (kaizertály) a predek je též ze dvou kusů, na něm dolů našity jsou šosy; rukávy jsou každý z jednoho kusu sešity. Faldy se utvoří jeden ze zad a po dvou s boků, společně 6 faldov. Kacabajka jde dole do špice, aby se to krylo. Vyzdobena je šňůrkami a gombičkami. Květy jsou na rukávech, šňůrky okolo spodu na záhybech a v předu kolem do kola. Na každém faldě je 5 knoflíků. Spínadla (tři páry) jsou cínové (na nich vyobrazeny české lvi nebo uherský zemský znak). Zapíná se veskrze na haklíčky. Kacabajek má žena v zásobě 8—15. Nosí se v zimě i do kostela.

Krátké kacabajky ze svetlého súkna jsou bez kozlin a zapínají se na knoflíky a šňůrky. Podšívka je z flanelu neb barchanu.

Kacabajky jsou novějšího původu, před tím nosily kabáty.

Ženy nosí biele kožuchy, dlouhé až po kolena, lemované kolem hrdla bílou, někdy černou berančinou, podšívka je z bílé berančiny. Krýdla byla vyhrnutá a v zadu sepnutá. Na hřbetě je vyšito »pero«. Dříve o těchto kožiších nebylo ani slechu, nosily mentěky a kabanice. Kožuchy dívky nenesí, pouze ženy. Dnes mentěky nosí již jen ženy novší t. j. mladší do kostela, starší i na trh. Ženský mentěk je delší, než byl mužský.

Děvčata mimo prsténky žádných jiných okras nenosí. Posvácené prsténky (snubné) mladosobášní nenosí, ale uschovávají si je na památku.

Mrtvolu dívky vystrojují jako »mladou nevěstu«. Na hřbitov nese »mladoženich« před samou truhlou (rakví) na talíři »věnec« z rozličných květin, upravených do pyramidy, na níž na vrchu je modrou stuhou svázán rozmarín a na tomto pověšen prsten.

Ženám zemřelým oblékají rubáč, rukávce, pruce, sukni, zástěru, ručník, čepec s grgulí, všechno jak do kostela, jen když si toho některá za živa výslovně přála, oblekou jí »podlejší« (obnošené).

Svadba v Lopašove

v Nitrianskej stolici.

Nahovárať.

Keď si chce mládenec dievča vziať za ženu a už sa spolu do-
rozumeli, vyšle k jej rodičom dve ženy z rodiny »nahováračky«
»nahovárať« aj »namlúvať«, abo, ak ich svet rozviedol, »roz-
mlúvať«. Jej rodičia »odpravá« nahováračky, abo im »prislúbá«
a vtedy sa už prichystajú: upečú koláčov, očistia izbu.

Vo štvrtok večer o 10 hodine abo v sobotu na poľnoc príde
»mladý zať« s dvoma svedkami »svatmi«: krstným tatkom ako
»pytačom« a jedným priateľom. Z druhej stránky tam už čakajú po-
dobne dvaja svatovia, z ktorých krstný otec je »oddavačom«. Pytač
prednesie vinš, na ktorý mu odpovie oddavač a vyzve mladých, aby si
podali ruky a zamenili si prstene (nové s očkami po 13 kr.). Mladý
zať dá jej potajomne jeden strieborný zlatník na víno. V tento večer
spravia si dakde aj »závazok« t. j. »vezme sa písmo, jak by kerý
zbehól« na 20—30 zl.

Kym sa »neoddajú«, »nesprsténkujú«, ona mu je »frajerkú«
on jej »frajerom«, potom už ale on zovie sa »slúbeneč«, ona »slú-
benica«. Dievčatá vydávajú sa aj v 16 roku.

V najbližšú sobotu večer už mu ona dá »pero« z rozmarínu
o 3—5—7 ohánkach, sviazané cez poli cverenkou abo malou stu-
žtičkou. Tak i obe nasledujúce soboty večer ku každej ohláske dá mu
druhé pero.

Ohlášky.

V nedeľu na to ide »mladoženich« podperený so »starým
svatom« (so svojim krstným otcom) ku pánu farárovi a pánu organi-
stovi »zapísať ohlášky«. Mladá nevesta neide prvú ohlášku po-
čúvať, lebo by mala hluché deti, najviac ale preto, že sa hanbí. Ne-
pociví nie sú ohlašovaní za pocivých; jestli by kňaz nevedomky tak
spravil, hneď prídu ľudia protestovať; nesmú mať družbov a družíc, ani
rozmarínom sa ozdobiť.

Rúcho.

Po druhej ohláske začína si »rúcho strojiť«. Vo štvrtok večer »nasýpajú duchny«, pri čom kamarátky jej pomáhajú. Rodina a z priateľstva donesú jej do daru duchny, hlavnice (»zlamice«) čepce, stužky ku čepcom a p. Matka strojí rúcho dcére od malička do truhly a keď ju už mladoženíchovi vystrojí, pozostáva jej rúcho: z duchien 1—2; hlavnic 4—10; čepcov 5—25; rubáčov 5—15; rukávčov na robotný deň 5—15, svátečných 4—10; sukien ľahkých 6—10, ťažkých 1—2; záster 6—13; pruclov 3—8; kacabajok 1—4 (súkenná, aksamitová, štofová, bavlnová); ručníkov dlhých 1—2, na robotný deň 3—5, na sviatok 6—15 (kažmírový, váperový, atlasový), vyšívaných 1—4, veľkých na sviatok 1—12, vlnákov 1—2; obrusov 1—4; plachiet záponných 1—2, postelných 2—5, širokých (dvanásťníc) na seba prehodiť 1—5; kožuchov 1—2; mentiek 1 malú, 1 veľkú; čižiem 2 páry, štíblon 1 pár truhly 1—2, v jednej šaty konopné do roboty, v druhej svátečné.

Zvať na svadbu.

Pokým vo štvrtok duchny nasýpajú chodia štyria »družbovia« po dvaja z každej stránky »zvať na svadbu«. Družbovia majú rozmaríny za širákmi a paličky v rukách. Na chudobnej svadbe býva asi 10 chalúp, na bohatej aj 20, z každej chalupy najviac pár.

V ten samý deň v oboch svadobných domoch zabili po kuse lichvy na svadobnú hostinu a preto večer vydržujú »kar«, na ktorom pohostia každý svoju rodinu. Mladoženšch ale príde do domu mladej nevesty a soberie ju aj s jej družicami do jeho domu »na večeru« že vraj »pomáhať umývať«.

Perá hotovať a partu pristrájať.

V nedeľu pred svadbou k večeru snáša rodina oboch stránok do ich domov v košach koláče, kurence, šunky a pod. veci, za to im tam spravia hosinu. Krstná matka donesie tiež kôš koláčov a jeden »nador(t)ník«, ktorý je tak veľký, že keď ho upečie, musí dať pec vyvaliť, aby ho mohla vybrať. Družice hotujú v mladonevestinnom dome rozmarínové »perá« a »mašle« pre družbov a mladoženícha. (Pero mladoženíchovo po svadbe uschovajú a keď niekoho zuby bolia, s tým ho kädia.) Pristrájajú »vienok« a »partu« pre mladú nevestu. Družice si pri tom zpievajú:

Stojí Kačenka v vode studenej,
vije perenko z ruže červenej.
Keď ho uviješ, komu že ho dáš?
Tebe, šuhajko, keď pôjdeš od nás.

V Lančári (susednia obec) volajú túto hostinu »v i e n o k« u mladej nevesty a »svieca« u mladého zaťa. Tu jedia, pijú a muzika im hrá. »Sviacou« volajú preto, že svieca se pálila len na veľké sviatky a slávnosti rodinné, ináč svietili si z kahancov abo olejových lampičiek. Na svieci nebolo žiadnej výprauky (besedy).

Idú po mladú nevestu.

V deň svadby, čo býva obyčajne v pondelok, schodia sa ráno o 7. hodine svadobníci, každá stránka u svojích. Za ten čas »pristroja mladú nevestu«, pripravia jej partu a zapletú vrkoče.*) O 8—9 hodine idú s muzikou po mladú nevestu. Mládenci skáču pred muzikou s flašami a ponúkajú svet.

Za muzikou kráčajú chlapi, za tymito mladý zať samotný, ženy a dievky idú spievajúc naposled. Starí svatovia majú, malý rozmarín v gombíčkovej dierke na kabáte zastrčený.***) Muzika hrá mládencom do tanca a ženy spievajú si svoju nôtu:

Ideme, ideme,
chodnýčka nevieme:
dobrí ľudé vedá,
šak nám tí povedá.

Kade k vám, kade k vám,
kade k vám ici mám:
okná malé máte,
dvere zamykáte.

V Lančári:

Lančáranov doma neni:
išli oni pre kamení,
pre kamení, pre široké,
pre to dzievča černooké.

Ideme, ideme,
ej, ale nevieme kam;
otvor dzievča dvere,
ej, azda vejdemo k vám

Otvor dzievča dvere,
ej, dvere javorove,
nech si ja nezlomím
ej, perenko trosové

*) Mladú nevestu obliekajú vždycky do najpeknejších šiat a keď nemá svojho dosť pekného, radšej si vypožičia.

**) Predtým ml. zať i ml. nevesta išli ku sobášu v mentékach a sedeli v nich aj pri obeđe, čo bola aká horúčosť.

Perenko trosové,
 ej, šak ta ja rád nosím.
 Frajerenka moja,
 ej, teba si vzát mosím.

Pred domom mladuchiným zastanú a »predný družba« ide po predku, zaklope paličkou na veraje dverí a pýta: »Páni mlačí, páni starší, páni principáni! Jeli sloboda do tohoto domu vejít lebo nie?« A keď oddavač odpovie, že »sloboda«, prednesie družba svoj vinš. Za ním predstúpi pytač a s vinšom žiada mladú nevestu ku siedmej sviatosti do chrámu božieho. Keď to všetko oddavač dovolil, zavolajú jej rodičov, pripomenie im, že obe stránky jedna pre druhú opúšťajú rodičov. Káže mladým, aby sa rodičom odprosili. Na to si kľakne mladý zať, potom mladá nevesta a rodičia im požehnajú. Najstarší a družica donesie na stôl perá pre družbov a mladoženícha s vinšom. Perá porozdáva starý svat.

Idú ku sobášu.

Ku sobášu idú najprv družbovia, za nimi chlapi a tak muzika, za muzikou mladoženích, za ním mladá nevesta s družicami, naposledok ženy spievajúc:

Bože mój, oče mój,
 ej, čo som urobila,
 keď som pre jedného
 ej, šeckých opustila.

Hadbavná šnórečka
 ej, velice tenučká,
 ona sa vrezala
 ej, do mého srdéčka.

Opustila som ja
 ej, sokola pre páva,
 išla bych ho hladat,
 ej, neviem, kde sedáva.

A keď sa vrezala
 ej, už sa nevyreže.
 Už mému srdénku
 ej, nikto nezpomôže.

Sedáva, sedáva
 ej, na volačem dvore,
 na volačem dvore
 ej, na hadbavnej šnóre.

Neni v Lopašove
 ej, takého nožíčka,
 čo by hu vyrezau
 ej, z mojého srdéčka.

Idem, idem lebo musím,
 chudobnej som materi syn.
 Chudobná ma manka mala,
 chudobne ma vychovala,
 kedy za groš, kedy za dva
 chlebíčka mi kupovala.

Sirote spievajú:

Ej hory, hory,
zelené hory.
Dze sa mi podeli
rodiče moji.

Rodiče moji
dávno zemreli
a mna sirotku
tu zanechali.

Sirota nevolná
včul si svadbu stroji,
dobre si pomysli,
koho na nej neni.

Neni na nej, neni,
mojeho tatýčka:
vyrostla už na ných
zelená trávička.

Zelená trávička,
červený hrebíček,
tam mi odpočívajú
mój starý tatýček.

Sirote:

Smutná noc, tmavá noc,
ked neni mesáčka,
ale je smutnejšia
svadba bez tatýčka.

Smutná noc, tmavá noc,
ked neni dennyčky,
ale je smutnejšia
svadba bez mamičky.

Chodzila dzevenka
po novém cintery,
hladala hrobeček,
dze jej manka leží.

Stante manko hore,
budem sa vydávat
podte mi, mamičko,
vienek odevzdávat.

Ach, céruško moja,
odezdaj si sama,
šak tebe nebolo
vydaju potreba.

Na mej manke hrobe
štyri fóry hlíny,
vyróstou mi na ných
rozmarín zelený.

Rozmarín zelený,
už ta ja mám dosci,
už sa z mej mamičky
rozsypaly kosci.

Pozrite tatýčko
na lančársku vežu,
jak ten mój veneček
do ručníčka vážu.

Vážu mi ho, vážu,
na štyri uzlíčky,
že ho nerozvážu
knazove ručičky.

Vázu mi ho, vázu,
na jeden veľiký,
že ho nerozváže
celý svet široký.

Pozrite mamičko
na vrbovský rýnek,
tam sa chlapci bijú
o zelený vienek.

Nepýtaj šuhajko
ode mna od samej,
ale si ho pýtaj
od mamičky mojej.

Zelený vieneček
za stolom prekvitá,
volačí šuhajko
ode mna ho pýta.

Mamička hovorá,
že ti ho nedajú,
ale ta šuhajko
dycky spomínajú.

Ku sobášu muzikanti hrajú a chlapci spievajú:

Ešte ona môže byť,
ešte ona môže byť.

od sobáša:

Aká žena taký muž,
čo si chytiu, to si drž.

Prim: Aký išól, taký prišól.

Kontráš hraje: Veru prídu, veru prídu.

Basista: Trúfam, trúfam.

Keď ku kostolu prichádzajú:

Dobre si dzevenko
v svém srdéčku rozváž,
abys neplakala,
keď pójdeš na sobáš.

Šak som si myslela
aj rozvažovala,
preca som plakala,
keď som prisahala.

Sobáš.

Keď prídu pred kostol, muzika ide do šenku a svadobníci do kostola. Družbovia rozkážu v šenku pre muzikantov 2 holby vína. Niektorí zostanú aj tam s muzikou zabávať sa.

Rodičia ani jeho ani jej na sobáš neidú.

Do kostola mladoženích a mladá nevesta neidú •bok o bok• (vedľa seba), ale ona ide za ním.

Po zpovedi je sv. omša a hneď na to »sobáš«. Počas prísahy kladie jej krstná manka (»široká«) prisahajúcemu na hlavu malý rozmarínový venček. (Nepoctivým nikdy nie.)

Po sobáši je »úvod«, a tu krstná manka zakryje mladej neveste hlavu pólkou a potom idú spolu so sviecou okolo oltára.

Po sobáši pred kostolom jej krstná manka rozlomí »zavinák«, (makový koláč natrený mädom) a sladké jablčko a dá obom mladoženíchom po polovici sjesť, aby im bol život sladký. Kým sa na fare zapisuje, ak je družina poriadna, dovolené jej je pred kostolom tancovať.

Od sobáša.

Od sobáša ide mladý zať so svojou družinou rovno domov a mladú nevestu zavedie rodina, družbovia a družice s muzikou do príbytku jej rodičov. Cestou spievajú :

Ej, už je naša, už je naša,
ej, vedeme hu od sobáša.

V lopašovském kostelíčku
v lopašovském kostele,
našla som tam za oltárom
dva striebelné prstene.

Jeden sa mi na prst šikou
a ten druhý milému,
keď pójdeme od oltára,
dáme jeden druhému.

Od sobáša idúc spievajú:

Nad Lopašovem chodníček
po nom sa točí,
má čierne oči
švárny šuhajček.

Včerajs bola tatýčkova
a dneská si už,
a dneská si už
žena Janýčkova.

Čos Anenko, čos myslela,
keď si pred oltárom,
pred živým Bohem
prisahat mosela.

Včerajs mala z ruže venec
a dneská už máš,
a dneská už máš
biely čepec.

Nescela som, musela som
pred oltár klaknúc,
své ruce sepnúc
musela som.

Včerajs mala stužku v venci
a dneská už máš
a dneská už máš
šnórku v čepci.

Tam sa máličko pobavia a družbovia s muzikou odídu do mladoženíchovho príbytku. Keď je muziky dosť, rozdelia si ju na po'i. Obidve družiny zabávajú a hostia sa každá osobite.

V Lančári idú všetci od sobáša ku mladoženichovmu domu, kde matka vynesie mladosobášnym na tanieriku žito a koláče, vsype ich mladej neveste do zástery, ktorá to pred dom na ulici porozhadzuje po ľuďoch, aby si pochytili. Medzi dvermi pitvornými dá svekruša mladej neveste na ližičke mädu, ktorý spolu s mladoženichom okoštujú, aby sa ľúbili.

Po obede idú s muzikou do niektorého veľkého domu z jeho rodiny sa zabávať. Nikdy to nerobia v jeho príbytku ani nie v šenku. Mladoženích skrze dvoch družbov zavolá mladú nevestu a družice na pár tancov k muzike. Tam tancujú, kým neprichystajú večeru u mladoženícha, vtedy družbovia zavedú mladú nevestu domov, ale zanedlho už idú všetci s muzikou pre nich. Mladá nevesta za ten čas sa chytro navečeria, lebo u ženícha skrz móres nesmie nič jesť.

Mladú nevestu vypýtať.

V dome mladej nevesty »starí svatovia« (pytač a oddavač) sa oslovia a odpovedajú. Mladá nevesta je vtedy v komore zchovaná, kde ju stráži jej krstná mati. Táto miesto nej prepúšťa dve družice prestrojené za maškary, ktoré družba po jednej predvádza mladému zaťovi do izby, ten ale ani jednu z nich nechce, ač mu ich zadarmo ponúkajú. Krstná mati na to odkáže, že ešte má jednu švárnú, ale že tú od 15 tisíc zlatých nevydá, družba sa s ňou sjedná na 5—3 tisíc, vyplatí jej 5—3 kr. a krstná manka vydá mu na to mladú nevestu. Pokým sa títo jednújú trepú ženy z jeho strany kapsou naplnenou črepami alebo škrupinami orechovými o rošt v izbe na podlahe, alebo o dvere alebo aj o chrby svadobníkov z tamedej strany, že až celú kapsu roztrhajú volajúc a vychvalujúc sa, že majú dosť peňazí. I jej rodičov privolajú z kuchyne a sľubujú všetku možnú dobrotu pre mladú nevestu, en aby ju vydali. Keď sa obe stránky vyrovnaly a pristaly, predvedie družba mladú nevestu do izby a rozkáže muzike hrať, lebo že ju musí vyprobovať, či má dobré nohy a či je súca pre nich. Mladá nevesta odprosí sa od rodičov a poďakuje sa im za vychovanie a za poctivé vydávanie. Mladý zať sa poďakuje svekruši a dá jej potajomne dar (dvaciatnik alebo jeden zlatý), ako odmenu za dcéru. Predtým, keď mladú nevestu vyvedli z komory, rozdával starý svat hosťom dary: ručníky.

Tak vedú mladú nevestu do ženíchovho domu. Hostia nevestinej tam neidú, ale zostanú tu sa hostiť, s ňou idú z jej stránky len družice, krstná matka a bližní s darmi.

Keď mladú nevestu z domu odvádzajú, plače ona i jej matka. Ženy spievajú:

Dobrá nocka tomu domu,
 kdze sme mali dobrú vôlu,
 ešte lepšia tej maceri,
 kerá chová synou, céry.

Ostávajúte zdravý
 Mihalovich prahy,
 kade chodzievaly
 Marinkine nohy,
 nohy chodzievaly,
 ruky robievaly.

Ostávajúte zdravá,
 má mamičko drahá,
 s vami robic nebudem.
 Už ja musím íci
 z veku panenského
 do stavu manželského.

Ostávajúte zdravý
 Kočovic prahy,
 cez vás chodic nebudem.
 Už ja musím íci
 z veku panenského
 do zármutku ženského.

Ostávajúte zdravý,
 mój tatýček starý,
 s vami robic nebudem.
 Už ja musím íci,
 z veku panenského
 do zármutku ženského.

Čie že to holúbky
 za vrch stolom sedá,
 smutne pozerajú,
 málo pijú, jedá.

Nežel si duša má,
 nežel svého kroku:
 poslau ci manžela
 pán boh k tvému boku.

Nye sú to holúbky,
 leč sú to družičky,
 ve svadebném rúchu,
 ve svadebném venci.

Na dunajskej vode
 biela húska pláva.
 Ostatné mi manka
 požehnanye dáva.

Té jenné družičke
 z očí slze lejú,
 asnád má na srci
 veľmi tažkú vôlu.

Na dunajskej vode
 húsatka sa perú.
 Už ma od mojeho
 tatýčka preč berú.

Od Prividze čerstvý
 vetrík na mna veje.
 Brat sa se mnú lúči,
 horké slze leje.

Otročné pýtať.

Keď mládenec berie si dievča z cudzej dediny (ku pr. z Nižnej) a chce ju už po všetkom z dediny domov vyviešť, dostavia sa na svadbu 3—4 domác, mládenci otročné pýtať. Jeden z nich drží v ruke tanier, druhý 2—3 flaše s vínom, vyzdobené mašľami, a po jednej parútkami rozmarínu. Dajú pozdravenie a predný prehovorí: »Páni starší, páni mlačí, páni principáni! Sloboda-li do tohoto príbytku pristúpit, lebo nye?« Načo odpovedia im, že slobodno a ten zase pýta dovolenie pár slov prehovoriť. Keď i to dovolili, vinšuje: »Máme my tu jednu zahradku a v tej zahradke jednu ružičku, kerá zavonala až do vašeho chotára (nižnanského). Vy ste sem po tej vóne prišli a vy ste nám tú ružičku odtrhli. A my sme tú ružičku opatrovali, keď bolo zima, my sme hú zahrievali, a keď bolo sucho, my sme tú ružičku polievali; tak, nás poslali náš pán zahradnýk, aby sme si my svoju zásluhu pýtali a vy aby ste nám to darmo nežádali. Toto je to zaokrytye, s kerým sme tú ružičku zaokryvali.« (Podá na stôl tanier, na ňomž sú už rozličné peniaze položené.) »Toto je tá voda (položí flaše na stôl), s kerú sme my hú polievali. Toto je tá voda čistá učinená od p. Ježiša Krista. Tak teda, páni starší, páni mlačí, páni principáni, okoštujte, či je to voda opravdyvá lebo nye?«

Na to svadobníci ponúkajú mládencom svojím svadobným vínom, ale tí sa neopováža, pokým najprv svadobníci z ich vína nepili, lebo by ináč ztratili svoje právo a nedostali by o t r o č n é h o. Starý svat sa potom pýta, čo sú podlžni za opatrovanie tej ruži? Mládenci odvetia, že tolko, čo ich peniaze na tanieri obsahujú. (Tam sú 2 dukáty, padesátka abo aj stovka.) Tolko im pravda nedajú, ale koľko jejich možné, tak že niekdy vyberú do 6 zl. Z toho si mládenci zaplatia to víno a s ostatným rozdelia sa na rovnaké čiastky.

Keby mládencom svadobníci neprijali z protivenstva, abo im dali málo otročného, dajú mládenci znak ostatným mládencom a títo ihneď pred tým domom na ulicu pretiahnu reťaz, aby svadobníci nemohli von a vtedy im musia dať, koľko zapýtajú. (Prihodí sa, že im aj reťaz pretrhnú a nastane kucapaca.)

Pred domom mladoženíchovým.

Keď sa bližia ku ženíchovmu domu, beží predný družba tam po predku, vypýta si »mrváň« (zapletaný okrúhly koláč) abo »bránku« (štvorhranný koláč), vynesie ho na ulicu a hádže chlapcom na chvátačku. Najprv vyhodí na jedno miesto kôš bez dna, na ktorom chlapci po tme sa chvátajú a hneď na to druhý koláč. Kto si z toho koláča uchytí a vezme to na jarmok, šťastie mu na jarmoku poslúži.

Keď sa družina pred jeho dom sblížila, spievajú:

Ej, ani núter nevejdeme, Ej, vyndzi, vyndzi, stará maci,
ej, zakád manky nevidzíme. ej, tvú nevestu privítaci.

Ej, vyndzi, vyndzi s holbú vína
ej, privítaci svého syna.

Medzi dvermi čaká ich už jeho matka držiac v jednej ruke dve sviece na kríž stužkou sviazané. Nevesta sa jej pýta: »Rada-li nás má mamičko máte?« Svekruša odpovie: »Rada, kebych vás rada nemala, nebola bych toľkých ľudí pre vás poslala.« Podá ruku neveste, ktorá jej ju a svokrovi pobozká. Nato vovedie ju do izby, kde ju pokropí svätenou vodou.

Hneď za svadobníkmi dovezú družba a jedna alebo dve ženy rúcho výskajúc a spievajúc:

Ej, aké duchny, také duchny,
ej, len sa Janko do ných buchni.

Ženy majú plátenú kapsu alebo vrečko s črepami, ktorými štrkajú a volajú, že majú moc peňazí, kým svadobníci nezasadli za stoly, predávajú na voze mladonevestine duchny. Jej družba stojac na voze ich licituje a jeho družba kupuje. V duchne alebo v plachte v rožku majú zaviazané 20 kr., ktoré jej tam jej matka zaviazala, preto pýtajú 20 tisíc, poukazujúc, že ich i tak v rožku zaviazané nájdu. Keď sa nesjednajú, obráťa sa s vozom von na ulicu a tak sa aj dva razy vráťa, až sa sjednajú na 7—8 tisíc, ktoré mu jeho družba v 7—8 krajciaroch vyplatí. Ten si ich podrží pre seba, lebo to je jeho zásluha. Na to družbovci složia duchny a truhlu do komory.

Večera.

Pomaly všetci svatobníci povchádzali do izby a posadali si za 3—4 stoly. V kúte za »prenným stolom« na »krížnych lavicách« sedí mladoženích a mladá nevesta, im z oboch bokov po jednej družice, vedľa ml. nevesty krstná manka a tak starí svatovia. K ostatnému stolu posedajú si vyberaní šarvanci, ktorí sa po celý čas rozpustile držia a všeliake kratochvile prevádzajú. Tento stôl volajú »drahovským« a stolovníkov »drahovčanmi« (podľa dediny Dráhovce, kde majú byť chlapi veľkí figliari). Keď si všetci svatobníci miesta našli, stane od-davač, zabúcha družbovou paličkou na hradu, pomodlí sa hlasite a za ním všetci Otčenáš po šušky. Nasleduje »v e č e r a«.

Na stole čakajú už porozkladané na misach abo pod misami koláče, v džbánkoch trungy (víno a pivo) a v skleniciach pálené (»motúz«, »špagát«). Družbovia posluhujú, nosia na stoly nápoje a jedlá: najprv polievku hovädzú, potom mäso s chrenom, kapustu s bravčovinou, zatým polievku drchovú (kutľovú), hovädzú pečienku s čiernou omáčkou, kuraciu polievku a na každý stôl po mise s jednou pečenou sliepku, ktorá drží v zobáku klásik z raži (na znak, že ju chytili na smetlisku), na prednom stole má ale rozmarín. Starý svat sliepku rozdelí a trtol s rozmarínom pošle kuchárkam zpiatky. Naposledok príde kaša sladká. Koláče sú plnené, »bránky« sú len holé ale pletené zo dvoch kusov. Mladucha, ktorá sa popredku doma najedla, tuná »pre móres« neje ani nepije a má tanier hore dnom obrátený.

Keď sa kaša na stoly donáša, prídu do izby kuchárky, každá s poviazanou rukou, že si ich opálily a tu im hostia skladajú sa na taniery po krajciari po dva »na bolesť«. Za ten čas »drahoučané« utečú preč, abo hádžu im gombíky a staré krajciare na tanier.

Po večeri postaví v ručníku zaviazaný batoh, starý svat (od-davač) zaklope paličkou a poprosiac o ticho rozdáva z batoha »dary« od mladej nevesty a od jej krstnej matky chlapom ručníky, ženám čepce, plátno. Starý svat za každým darom zaklope a vyvoláva mená hovoriac: »Táto mladá nevesta ešte na vás nezabýva, že vás verne miluje, jak srdénko milé, aby ste tento dar za lásku prijali.« Patričný odpovie: »Neradujem sa tomuto daru, ale nado všetko jej dobrému zdravú.« Niektorý ale zvolá: »Hopsa darčok (abo strapčok), na rok chlapčok!«

Pýtať do lože.

Na to z predného stola všetko dolu poskladajú a predný družba stojac v kuchyni drží tri krížom sviazané sviečky, klope paličkou na vereje izbenných dvier a pýta si, aby mu bolo dovolené dnu vstúpiť? Čo keď mu dovoľia, vníde a pristúpi ku prednému stolu a pýta sa, či mu sloboda na stôl, kde božie dary prebývajú, vystúpiť? I to mu dovoľia; družba vykročí na stôl a zase sa pýta, či mu dovoľia pár slov prehovoriť? Keď mu dovoľia, začne s vinšom pýtať mladú nevestu do lože: »Čítam v I. a II. knihe Mojžišovej: Pri začátku sveta stvoriu Buh nebe aj zem a šetko, čo je na nebi a na zemi stvorené; stvoriu Buh vrchy, na vrchy skaly; stvoriu Buh raj, do raja človeka jednoho, na svatý obraz podobného, kerý nemau ména žádneho, poslau Buh štyroch anjelou, t. j. štyri holubice na štyri strany sveta, aby šly hladat meno človeka. I šly a našly meno človeka Adam. Starala sa sv. nerozdílna Trojica, odkál by mu mohla manželku zjavit aneb zvestovat. Dáme mu ju z vrchu hlavy, bude nad neho, dáme mu ju z paty nohy,

bude pod neho, dáme mu ju z boku rebra lavého, to jest manželka jeho, on ju verne miluje a v svém srdci nosí. Včul páni starší, páni mlačí, páni principáni, jeli slobodno túto mladosobášnú z tohoto poctivého zástolá vyvésti alebo nye?« Starý svat odpovie: »Slobodno.« Na to družba zase hovorí: »Ja hu chcem sprovodit tak, jak nekdy sprovodiu andel Rafael mladého Tobiáše do lože bielenej, dnešný den vystlanej, bielym barchanem prikrytej, de budú spolu v lásce a svornosti prebývat s Kristem pánem až na veky. Amen.«

Družba vytiahne si z vačku ručník a podá ml. neveste, ktorá vystúpi na stôl a tu družba ju tri razy do okola ovedie, za každým pokloniac sa mladoženšchovi. Po treťom zase sídu na zem a družba ju so stola sošikuje. V Lančári povodí družba najprv ml. zaťa a potom sa oba mladosobášni so stola odoberajú od každého svadobníka ale nie holou rukou, lež ona cez ručník a on cez zásterku.

Pri tomto akte muzika hrá a svadobníci spievajú:

Neplačem ja preto,
že ja musím spat,
ale plačem preto,
scú mi vienok vzát.

Najprv do komory,
potom na horu,
moje kamarátky,
poručena bohu.

Keď ju vedie družba von, svadobníci spievajú:

Najprv do komory,
a potom na pec:
najprv bude dzieuča
a potom chlapec.

Zahrajte mi muzikanti vesele,
zakád ja mám svoj veneček na hlave;
zahrajte mi muzikanti vesele,
zakád ja mám své družičky pri sebe.

Začnite mi muzikanti smutne hrát,
keď mi budú mój veneček s hlavy brát.
Začnite mi muzikanti smutne hrát,
keď sa budú mé družičky odberat.

Odstrojíť mladej neveste hlavu.

Niektorá ml. nevesta pri tom plače, niektorá nie a niektorá aj si pri tom vyskočí. Družba zavedie ml. nevestu do komory, za nimi idú jej dve družice a tam jej odstroja hlavu so spevom:

Z hory z doly tichý vetrík povieva,
z daleka ma má matička vyziera.
Nevyzieraj ma, matička, z daleka,
žes ma dala za cudzého človeka.
A to šetko pre šuhajka švárneho,
že mu neni v celém svete rovného.
A to šetko pre dzevenku též švárnú,
že jej neni v celém svete vác páru.

Dole, dole mój veneček zelený,
nebudeš ty na mej hlave nosený.
Ani ta ja nosievati nebudem,
bár bych scela, milý Bože, nemóžem.
A to šetko pre šuhaja atd.

Dole, dole, má partička striebelná,
nebudeš ty na mej hlave nosená.
Ani ta ja nosievati nebudem,
bár by scela, milý Bože, nemóžem.
Bár by scela, bár nescela, nemóžem,
složila som své panenství predraze.
A to šetko atd.

Dole, dole, má stužtička červená,
nebudeš ty na mej hlave nosená.
Ani ta ja nosievati nebudem,
bár bych scela, milý Bože, nemóžem.
A to šetko atd.

Dole, dole, mój prsténček striebelný,
nebudeš ty na mém prste nosený.
Ani ta ja nosievati nebudem,
bár bych scela, milý Bože, nemóžem.
Bár bych scela, bár nescela, nemóžem.
Složila som své panenství pred knazem.
A to šetko pre šuhaja atd.

Pri odpletaní všetko jej dávajú do zástere, aby sa jej to nepotratiť; ona si dáva pozor zvlášte na venec rozmarínový, aby jej ho dakto neuchytil, lebo by sa jej v manželstve zle vodilo. Dievča, ktoré si z jej venca odtrhlo, bude mať šťastie s vydajom. Aj matky hľadajú pre svoje dcéry ukradnúť dačo z venca ml. nevesty. Družba tiež strežie, aby jej niečo s hlavy uchytil, čo si ona musí hneď od neho vymeniť za 10—20 kr., dľa toho ako sa sjednávajú. Na to si dá ml. nevesta na hlavu ručník a všetci idú do izby, tam tancujú a spievajú do 2—3 hodín rána :

Ešte sa ja mej mamičky pýtať mám:
S vamili ja má mamičko bydlet mám?
Nye dzevuško, moja milá, nye se mnú,
koho si si vyvolila, ten s tebú.

A ja som si vyvolila Janýčka,
už mi z toho nespomóže mamička.
A ja som si vyvolila z ruže kvet,
už mi z toho nespomóže všetek svet.

Ešte sa vás, mój tatýčko, opýtam:
s vamili ja, mój tatýčko, bydlet mám?
Nye céruško, moja milá, nye se mnú,
koho si si vyvolila, ten s tebú.

A ja som si vyvolila hrebíček,
už mi z toho nespomóže tatýček.
A ja som si vyvolila z ruže kvet,
už mi z toho nespomóže všetek svet.

Keď starší odchádzajú zo svadobného domu, potom sa aj mladší potratia. Mladosobášni spia spolu v komore.

Medzi tým zavedie družba sbierku. »Svätá Rosália vzala plachtu a kosák a išla na kviecé. Kec kviecé našala, sadla pod jennu skalú, veneček uvila. Tá skala spadla a svatú Rosáliu privalila. Potom sa snívalo jednej starej žene, aby kopali a hľadali, že tam nájdú meno Rosálie, oni kopali a hľadali, takého mena nenašli. Potom sa snívalo samému kráľovi, aby kopali a hľadali, že tam nájdú meno Rosálie; oni kopali a hľadali a meno Rosálie našli. Táto naša mladosobášna sa pripodobňuje sv. Rosálie, kerá dnešný den svoj zelený veneček skladá, na biely čepcec sa zmáha, aj vy starí svatové napomóžte kerý groš, kerý dva, kerý pol tolára a ja napomóžem, čo len najvác móžem.

Druhý deň svadby.

Na druhý deň ráno takí šarvanci skoro vstanú, prestroja sa za maškary, jeden lebo dva za žandárov (uviažu si palice na povrieslo miesto kvera) a idú s jedným muzikantom po domoch svadobníkov soberať. Ktorého nájdú doma (ale to každý hľadá utiecť), priviažu mu na nohu povrieslo a tak ho ženú do svadobného domu. (Ale to soberajú len takých sebe rovných.) Keď ho tam dovedú, vyčítajú mu sentenciu, dajú sa mu »motúzom« posilniť, vyvalia ho na lavicu, postavia hrniec abo kôš na primeranú časť tela a tak ho palicou vyplácajú; aby neomdlel, dajú sa mu zas »motúzom« posilniť. A znova idú druhých hľadať, vyplatený ale už ide tiež s nimi. Iného posadia do koša, naložia na sánky a tak ho zavezú, abo ho na rebríku, lebo v koryte zanesú. Pri tom v každom takom dome sa obzerajú, kde by čo aj mimo človeka so sebou pojať mohli, najradšej sliedky, zajacov a pod., ktoré dajú si vo svadobnom dome hneď aj upiecť. Takéto žarty vystrájajú aj do 9. hodiny.

Začepčenie.

V tom čase prídu tam ženy z rodiny mladej nevesty a krstná manka, ktorá jej donesie čepec a rados(t)ník, pri ňom orech. Radosník je koláč podoby kolesa a tak veľký, že keď ho upečie, musí aj kachle rozváľať a keď ho nesie, trčí jej aj z obrusa na chrbte von. V svadobnom dome ho schovajú a až v utorok po večeri ho mladšia kuchárka vynesie na chrbte v plachte.

V tom samom čase privezie jeden chlap na káre ženu pradúcu na praslici, na ktorej má jabĺčko priviazané a spieva:

Pradzte, pradzte pradulienky,	Tá Anyčka Brezulových
pójdeme domou,	najvác naprádla,
kerá najvác napradete,	to je dobrá pradulienka
doložte na mój.	na mój nakládla.

Na to vojde do izby a tam pradie a každý jej chce to jabĺčko schvatnúť, ona si bráni, až keď jej ho uchvátili, odhodí praslicu do kúta, aby si teraz oni na nej priadli, keď jej vzali jabĺčko, čo na sliny mala. Praslica je pre mladú nevestu od jej matky poslaná. — Keď sa mladý zať priženil, dovezú tam namiesto ženy s praslicou chlapa s kosou.

Medzi tým ženy z rodiny a krstná odpletú mladej neveste v komore vlasy, pripravia grguľu a »začepčá«, pri čom ona kľačí. Prvý raz jej dá čepec na hlavu mladý zať (ale naopak), aby jej ho môhol aj svaliť, keď ho nahnevá. (Ženy, keď im kto v zlosti čepiec s hlavy

strhá, kričia: »Nedal si mi ho ty na hlavu, aby si mi ho móhol strhat!« Muž má k tomu právo.) Keď ju »začepá«, klaknú si asi 4 ženy »do kopy« a prikryjú sa s ml. nevestou postelnou plachtou a zavolajú ml. zaťa, aby si poznával, ktorá je jeho žena. Keď ju nenájde, musí sa zameniť ženám zlatovkou. Nato odvedie si ju do izby, tam zasadnú všetci za stoly a čakajú na obed.

V pondelok je pri obede chren sladký, v utorok kyslý.

Keď začepčia mladú nevestu, spievajú:

Ej, na Brezovej jarmek,
kto tam, milý Bože, bou?
Ej, bou tam Marcin so ženú,
kúpiu stužku zelenú.
Ej, nekupuj mi zelenú,
leč mi kupuj červenú.
Ej, nekupuj mi orechou,
nerob se mna posmechou.
Ej, leč mi ty kúp jablčko,
vychováš ma lahúčko.
Ej, kdo sce peknú ženu mat,
musí na nu nakladat.
Ej, štyri groše, lebo pet,
bude žena jako kvet.
Ej, kdo sce peknú ženu mét,
musí si on pre nu jét.
Ej, štyrmi konmi vranýma,
jako sedlák do Brna.

Chodenie s hejnom.

Keď sa obed odbaví, »chodí sa s hejnom«. Starý svat prednesie: »Ponevác náš svadobný otec mal starost a nás tu vydržávau, teda aj my sme povinní jemu nečím na pomoci byt pod menom hejnovým«. To sa potom už radia, koľko »hejnového« každý dá (na 2—3 holby vína). Keď si to ustanovia, spraví starý svat výpoveď. Ktorí svadobníci donesú »hejnové« do svadobného domu, do tých chalúp sa potom vojde s hejnovým, po ostatných ale chodia s muzikou a tak sa tu zabávajú do večera.*) Starí ľudia nechodia s hejnom, ale hostia sa len v svadobnom dome.

*) »Chodí s hejnom« hovoria o človeku, ktorý ako čap napitý vo viac domoch sa pozastaví, poklepe a zabaví trochu.

Keď »chodá po hejnovém«, kráča po predku družba s muzikou, za ním druhý družba tleska paličkou na tanierik a pýta si všade v dome »hejnové«, dajú mu 4—5 kr. a to je pre neho. Do svadobného domu sa vrátia, keď majú kuchárky večeru hotovú a to pošlú vtedy po nich do posledného domu.

Výslužky.

Po večeri donesie kuchárka radostník na chrbte zakrútený v plachte hovoriac, že už donesla za mladou nevestou »maličké«. Radostník je už na nerovné polovice nakrojený, väčšou polovicou dajú koláč do rúk mladej neveste, menšou mladoženíchovi a tak sa mladosobášni na ňom trhajú, že ktorý je z nich mocnejší, i smejú sa potom, že ho ona prevýšila. Na to starý svat porozlamuje radostník na kúsky a kladie na tanieriky, všade pridá pár orechov a slivák, čo potom do každého domu zo svadobných hostov ako »výslužku« rozposielajú. Hodnú čiastku pošlú aj jej rodičom. Po večeri sa starý poďakuje.

Na tretí deň je »poprauka«. To pozvú do svadobného domu družbu, kuchárky a hostia sa s domácimi.

Svadby odbávajú sa najviac »v nove«, t. j. keď majú už obilie, víno, husy atd. okolo sv. Martina; tiež aj vo fašiangy, ale už menej.

Svadobné piesne.

Na svadbe spievajú pesničky:

V širom poli rakyta
na červeno rozkvitá,
na červeno na bielo
Janenkovi na pero.

Pod rakytú stolička,
na nej sedí Anyčka,
na nej sedí Anyčka,
čaká svého Janyčka.

Ide Janko, ide z hor,
a nese si paloš svoj.
Tri razy sa zatočiu,
paloš z pošvy vyskočiu.

Pichou milej do bóčka
do zdravého srdéčka.
Milá nato nedbala,
len si rany vázala.

A vy starí svatové,
ponáhlajte k Nádašu,
ponáhlajte k Nádašu,
pristaneme k sobášu.

Svatové sa dzivili,
čo je to za nevestu,
keď ponáhla k Nádašu,
že pristane k sobášu.

A vy milé družičky,
icte vy mi ložu stlat,
icte vy mi ložu stlat,
už ja pójdem do nej spat.

Družičky sa dzivili,
čo je to za nevestu,
keď ponáhla ložu stlat,
že už pójde do nej spat.

Cicho hudci, cicho hrat; ide milá, ide spat.	Kuchárky sa starajú, čo jej do jamy dajú?
Cicho hudci hudená, už je milá studená.	Či vieneček zelený, či čepeček bielený?

Netreba jej čepeček,
leč jej svedčí vieneček;
ja som sa hej netýkau,
ani na nu nedýchau.

Sceu sa Janko ženit; manka mu radila, manka mu radila, sestra mu kázala.	Šak je to smutná vec od mladoženycha, ked on doma ostau, hostom stole chystau.
Žen sa, Janko, žen sa, ožen sa bratříčku, sama pójdem pre nu na vraném konýčku.	A ked oni prišli pred jeho biely dom, hned z voza skočila, nanho sa pýtala.
A ked oni prišli k hájku zelenému, konýk sa hím potkou, Janko krky vytkou.	Dzeže je, dze že je, ten mój mladožených? Tam na hore leží, že ho hlava bolí.
Ve dva rady stali a tak sa radzili. Čo máme urobiť, či sa máme vrátiť, či pre nevestu íť.	Ked ich ukladali, tak jej prikázali, aby sa ho šecká do pounoci netkla.
Domú sa nevracme, pre nevestu podme, novotnej rodine tú hanbu nerobme.	Ona nemeškala, hlavenku hmatala: hlavenka studená, ručenka drevená.
A ked oni prišli pred jejej biely dom: na ulic vybehla, nanho sa pýtala.	Ústa zanemené, ústa zanemené, srce zkamenené, srce zkamenené.
Dzeže je, dzeže je ten mój mladožených? Ostau doma, ostau; hostom stole chystau.	Vy starí svatové, čo ste urobili, ked ste živú pannu s mrtvým uložili.

Sama stará maci
okná malovala,
išól Janko kolo,
núter ho volala.

Ked ste si hú bily,
teda si hú majte.
Ze mna chudobného,
šuhaja švárneho,
posmech nedelajte.

Pod, Janenko, pod k nám,
ružička vonavá,
bila som cérušku;
šecka je bolavá.

Zdalo sa mi, zdalo,
po sobote ráno,
že mi svadba stála,
muzika mi hrála,
od večera do dna.

K večeru sa chýli,
hosté sa schádzali.
Ach, bože milý,
bože premilený;
mladých ukladali.

Ja sa neobracim
neni si mi k vóli
ked na teba pozrem,
ked na teba pozrem,
hlavenka ma bolí.

Ty družba najstarší,
mládenec najkrajší,
pre Boha ta prosím,
neukladaj ma s ním,
lebo umret mosím.

Hlavenka ma bolí,
po mej vóli neni,
ked po mojem bude,
ked po mojem bude,
bolet ma nebude.

Ked bolo pou noci,
on sa k nej obráci.
Obracaj sa ke mne,
mé srdenko verné,
už som sa ja k tebe.

Načos mi slúbila,
keds ma nelúbila?
Ach, bože mój milý,
bože premilený,
bola som núčená.

Ani jedna maci
nech nenúci dzeci
k stavu manželskému,
k stavu manželskému,
ked nemajú chuci.

V tej našej zahradke fíkový strom,
Do falešné lásky uderiu hrom,
uderiu hrom a to z jasna,
až sa lopašovská veža trásla.

Dyckys mi slubovau, že budeš mój,
 aby som si dala ručnyček mój.
 Ale ja dobre viem, že nebudeš,
 darmo mi ručnyček špinit budeš.

Ked som si ta nezau za ženyčku,
 ale si ta veznem za družičku,
 za družičku na veselí,
 nech sa mé srdenko rozveselí.

Nemóž to, šuhajko, nemóž to byt.
 ani bych nemohla od žálu íť,
 od žálu íť, slóka mluvit,
 ani bych nemohla perenko vít.

Chudobná dzievečka,
 jako iskerečka,
 chodzí po svobode,
 jak ryba po vode.

Ked chleba vypožčá,
 ked napeče, vráci.
 Ked sa dzieuča vydá,
 vác sa nenavráci.

Ked rybenka z vody,
 rada by do vody;
 ked sa dzieuča vydá,
 rád by do slobody.

Ked sa šuhaj žení,
 jako by sa topiu,
 jakoby perenko
 do vodenky pustiu.

Ked sa dzieuča vydá,
 jako by umrelo,
 jako by ho jakživ
 na svece nebolo.

Ked sa dzieuča vydá,
 až na veky amen,
 jakoby uhodziu
 do vodenky kamen.

Vydat sa je, vydat,
 ale odvydávat,
 neni to len, neni,
 chleba vypožčávat.

Jako je ten kamen
 v morskej hlbokosci,
 tak nezná vác dzieuča
 v svece veselosci.

Lopašovský farár kázen káže,
 obrázky rozdáva, ruky váže,
 A ja na tú kázen preca pójdem,
 a ja si obrázek pýtat budem.

Dám si ho do knihy, nezmescí sa,
 dám si ho do truhly, zadusí sa,
 dám si do postele, lahnem k nemu,
 on mi dá hubenku a ja jemu.

Ešte si mój milý to vyžádam,
 abys pri mé smrti sám pri mne stau,
 sám pri mne stau, horce plakau,
 abys mé očenky sám zatláčau.

Keby ma puscila má mamička,
 ale nedovolí má ženyčka,
 s kerú som si ruky svázal,
 aby som s nú do smrti sám setrvával.

Ach, bože mój, prebože mój, čo ja robit mám?
 či len s tebú mój mladý vek, ja strávit mám?
 Mój mladý vek od mladosti do starosti,
 a to nám tak trvat môže do večnosti.

Povecte mi aj vy ženy, šak vy viete,
 jako je to s mrcha mužem žit na svete,
 s mrcha mužem žit na svete bez lúbosti
 a to nám tak trvat môže do večnosti?

Povecte mi aj vy knazi, šak vy viete,
 keď to vy tak pri oltári vyznávate,
 spravedlivých s falešnými sprisaháte,
 jako z toho pánu Bohu počet dáte.

Už je Kačo, Katerinko, už je darmo,
 mala si si rozmysleci, ale dávno.
 Už ci z toho ale nikdo nespomóže,
 keď budete proti sebe jak dva nože.

Už je Kačo, Katerinko, už je darmo,
 mala si si rozmysleci ale dávno.
 Už ci z toho jak živ nikdo nespomóže,
 rýl, motyka, keď budete v tmavem hrobe.

V Lančári spievajú:

Ej, s tamtej strany hája milá na mna volá.	Ej, nehante, nehante, sebrat sa nám dajte.
Eštech u nej nebol už hú ludé haná.	My sa dva lúbime, sebrat sa musíme.

Ej, a keď sa nám dvom sebrati nedajú, sloboda nám drahá k tichému Dunaju.	Ej, Dunajský hnílý klát, to bude starý svat, dunajskej rybičky, to budú družičky.
--	--

Ej, pri tichom Dunaju stojí knazov sedem; Bože mój, oče mój, sobášiu nás jeden.	Ej, z neba anđelové to budú družbové a tá smrť vysoká, to bude široká.
--	---

Ej, nesobáš, nesobáš, ty páterko knazský, lebo je tvoj sobáš prevelice ťažký.	Ej, a na mori pena, a na mori pena bude moja žena, bude moja žena.
--	---

V Lančári:

Tam s tej strany jazera
stojí lipka zelená.
Pod tú lipkú, lipkú zelenú
tré vtáčkové spievajú.

Jeden praví, budeš má,
a ten druhý, ak boh dá,
ej, a ten trecí: má panenko, v senci
čo si taká žalostná?

Jak ja nemám smutná byť,
kážu za starého íť.
Zarmúčené je to srdenko ve mne,
nemôžem ho uskrovnit.

Tam na vrchu v komore,
tam je loža ustlaná,
loža, loženka, loženka bielená,
kto na tebe spat bude?

A keď bude starý spat,
bodaj umrel na stokrát.
A keď bude driečny z bohatého rodu,
nech mu pán Boh zdravia dá.

Drahoučané na zadňom stole spievajú:

A sklenyčka sklenená, dobré víno z teba, pozdrau pán Boh sklenára, ktorý robiu teba.	Ked ta spraviu velikú, my sme z toho radi: napime sa, napime, moji kamarádi.
---	---

Daj nám pán Boh zdravíčka,
daj nám pán Boh zdraví
v tomto našom krajíčku,
v tomto našom kraji.

Jako sme si zaspievali,
tak nám hrajte.
Hrdlo sme si presilili,
pit nám dajte.

Komu že lepšie, jak mladej neveste: muž hej doma robí, ona pije v meste.	Zala si palicu, podeprela boky; a muž nebožátko vyskočil ven okny.
---	---

A ked prišla z mesta, kázala mu skákat, a muž nebožátko začal pre nu plakat.	Dala ho za kachle; tu sa mužu modli. Ach, ženyčko moja, šak ja budem dobrý.
---	--

Žena moja dobrá, nedelaj takého, leč mi ty daj zajest nyečo vareného.	Dala ho pod lavíc, prikryla ho mechom; dycky nanho kuká, či ešte nezdechou.
--	--

Radej bych ci dala mužu šibenycu, alebo s palicú, čo je pod lavicú.	Pozrite že ženy, jak sa ma muž bojí, naučila som si muža po méj vóli.
--	--

Šla gazdiná do jarmaku
kupovat vretená,
stavila sa trochu v krčme
smadom prinúdzaná.

Sešla sa s jednú kmotričkú,
len sa podnapila.
Šla do ryngu, mesto vretien
hrncov nakúpila.

Ide s hrncami do domu,
úzka je hej cesta,
má v očiach tmú, potýka sa
nevdačná nevesta.

A jak cez prah nohú kročí,
tma hú zarazila :
spadla ona dole nosom
a hrnce pobila (hrnce pozrazila).

A muž hladí, čo sa robí,
počina hú kriesit.
Ona hrnce oplakáva,
a prahu sce hrešit.

Prečo že sa mi nemóžu
žiadne hrnce zdarit?
Naposledy čo ma po ných?
Nemám v ných čo varit.

Čo som slyšau od malička,
v mysel mi prichádza,
že pod slnkom v celém svete
pet bab sa nachádza.

Jedna baba, céry matka,
baba sa menuje,
druhá, čo šestonedélkam
v kútach posluhuje.

Trecá baba ve špitáli.
o tej šeci vedá ;
štvrtá, čo sa na pekáčoch
pri krstenách jedá.

Pátu babu do komína
na palici pchajú
a teplú hore komínom
vychádzat nedajú.

Spievala si jedna baba, má peňáze v miešku, má hích ona zakopané, neviem v ktorém briešku.	Išla by som oznámiti, ale čo ma po ných; zala by si na pálené, ale neviem o ných.
---	--

Popozieram si po dome,
 čo patrí kde k čomu,
 všetko veznem a vynesiem
 za pálené z domu.

Zajac kosí otavu, muška pohrabuje, komár nosí na kopu, vrabec potlačuje.	Ze sobášu do fary rozdávaly dary a z fary do domu jako s mladú ženú.
Komár k muške prisedá: rád by sa ženici, svrčok botky obšívá: rád by družbom býci.	Tak sa ony hostily klapu vína nemaly, priletel k ným sláviček, donesel hím žajdlíček
Veš bola družicú, blcha tanečnicú, ploštica širokú a hnida kuchárkú.	Tak sa ony napily, až komára zabily: komár leží na dvore, muška plače v komore.
Nebolo hích k tomu dost, zavolaly švába, ked išly na sobáš, veľiká paráda	Neplač muška v komore, ved ci komár ožije. Ťažké jeho ožití, ked je na smrt zabitý.

Sadlo z neho vybraly,
 za sto zlatých predaly
 a kožíčku za tolár,
 má tá muška veľký žal.

Ženiu som sa po svéj vóli, ale ma už hlava bolí, zau som si ženičku velice švárnučkú a včul neni.	Indaj bola prvá v tanci, a včul sedá na kraj peci, jako čert strapatý, jak holub nadutý v čiernem čepci.
---	--

Inšie ma pri nej nič nemrzí,
 len hej z noza sopel visí
 pri myse, pri jedle,
 dze sa traťá ludé,
 že mi lajú.

Čo budeš robit mrcha sedláček,
čo budeš robit, keď ješ koláček?
Stodolenka prázna, nyč nemá,
Pride k tebe rychtár, čo mu dáš?

Zapráhnem kone, pójdem do pola,
do rána bude plná stodola,
dzeci budú mláčiť, žena vát,
a ja budem v šenku karty hrát.

Ukáž mi ženo, čo si navála,
zaplac mi vínko, čo som vypiu ja.
Navála som dve merice pšenice,
kúpila som cére strevice.

Ešte hej kúpim šaty hadbávny,
aby sa za nú chlapci tahali.
Nedá na sebe znat svojej chudoby,
treba nemá chleba do huby.

Syn chodzí po dvore, nosí zlatý pás,
v maštali dvihá kona za ocas.
Nedá na sebe znát chudoby,
treba nemá konom otruby.

Ach, mužú, mužú, pod že domu:
dzeci plačú na peci.
Kec si plačú, nech si plačú
šak to svečí na dzeci.

Ach, mužú, mužú, pod že domu:
dzeci chleba pýtajú.
Šak máš suknu posvátečnú,
nech ci na nu naddajú.

Tažký je, těžký,
kamen mynársky,
ale je těžčí
ten stau manželský.

Kamen mynársky
odvalit móžem,
ten stau manželský
zrušit nemóžem.

Tuším, sa ty, mój šuhajko,
tuším, sa na mna hneváš,
ked mi dycky odkazuješ,
že ma ty len tak neháš.
To sa môže lahko stát,
že sa môžeme tak nehat,
ale ci to lúto príde,
ked ma vidíš s iným stát.

Ked už bolo to veselí,
prišiou hej pod okénko,
vidzeu hu on s iným sedet,
klaplo mu na srdénko.
Tak on žalosne plakau,
prežalosne nariekau,
až sa tá zem pod ným trásla,
na kerém on miesce stáu.

Pošlite mi pre malára,
nech mi hu vymaluje;
pošlite mi pre dochtora,
nech má on vykuruje.
Dochtor praví, nemóž byt,
nemóžem ci spomoci.
Pre jednu falešnú pannu
musí šuhaj v zemi hnit.

Ked už bolo po veselí,
išla milá na vodu,
odbehla džbánok pri studny,
bežala k jeho hrobu.
Tam žalosne plakala,
ruky zalamovala:
bodaj som ta, mój šuhajko,
nebola poznávala.

Ic, ty milá, ic ty domu;
tak povedaj inému,
že ked sa dva zamilujú,
nech sa ony seberú.
Ic, ty milá, ic domu,
ic ty k svojmu milému
a mna nehaj v hrobe ležat
až do božího súdu.

Dau by mi to pán Boh,
čo by ja sceu:
černooké dzieuča,
černooké dzieuča
jako jaščer.

Dole Lopašovom
voda teče.
Čože tebe, Janko,
sivá holubenko,
manka reče?

Čože by mi rekla,
korhelovi?
Prepiu som hej žitko,
aj zelený jačmen
na koreni.

A ked som ho prepiu,
nebojím sa:
šak na vojnu berú,
azda i mna veznú,
zverbujem sa.

A ja sa zverbujem
pre frajerku:
nedala mi perka,
tá moja frajerka,
z rozmarínku.

Šak som ci ja povedala,
 ked som s tebu sedávala
 v tej našej zahrade pod slivú:
 vezny ma, panenku, poccivú.

A ty na to nyč si nedbau,
 len si dycky k nám chodzievau
 každý den aj každú hodzinu,
 zakál si nepočú novinu.

Šak som ci ja povedala,
 ked som s tebu sedávala
 v tej našej zahradke pod klencom:
 vezny ma panenku pod vencom.

Ked tá novinečka došla,
 šetka láska ta odešla.
 Podme, milá, podme odtál preč,
 zakál nás neveznú ludé v reč.

Keby som ja mala
 klúče od svitaná,
 nedala by svitat
 zajtrá do poludná.

Sadla by mu, sadla,
 na jeho biely dom,
 až by zaplakalo
 jeho srdéčko v nom.

Keby som ja mala
 klúče od dennyčky,
 nedala by svitat
 za dve hodzinečky.

Sadla by mu, sadla,
 na maštálne dvere,
 až by zahržaly
 jeho kone vrané.

Keby som ja mala
 sokolove krýdla,
 zalecela by som,
 dze mój milý býva.

Nehržte, konýčky,
 kone sivovrané,
 prilecelo ke mne
 potešenie moje.

Potešenie láska,
 vidzím ta ja neská,
 vidzím ta lebo nye
 a zajtrá pán Boh vie.

Škoda ta, šuhajko,
 že za vodú bývaš;
 voda lávku zala,
 už k nám nechodievaš.

Vytnem si vřbičku,
 spravím si lavičku
 a tak si navštívím
 svoju frajerečku.

Nade mlynem, pode mlynem
 umievala sa s rozmarínom.

Aby bola pekná, biela,
 aby sa chlapcom zalúbila.

Bodaj ca vred hádzau
 na našem prielazku
 k nám chodzíš na posmech
 a k iným pre lásku.

V šírem poli lipka
 od poly zelená,
 pod nú sa Janenko
 s Kačenkú karty hrá.

Zaspala Kačenka
 na zeleném kríčku,
 zaspau hej Janenko
 na jej bledém líčku.

Hrali oni, hrali,
 až sa rozihrali;
 od veľkej lúbosci
 obidva zaspali.

Spime, milá, do dna,
 šak nemáme ohna.
 Nedbám, duša moja,
 chodár do poludna.

Tak mi manka kázala,
 abych chlapcom dávala
 pomalyčky.
 Ale nye každý den,
 tri razy cez týžden
 bazaličky.

Tak mi manka kázala,
 abych chlapcom dávala
 po korienku.
 Ale nye každý den
 len tri ráz cez týžden
 maderánku.

Povedala milá,
 že hu bolí hlava:
 bolely hu oči,
 čo by bola spala.

Ej topol, topol,
 zelený topol.
 Ked ma nevezneš,
 len mi daj pokoj.

Chtelničané sú
 tenkých košelách,
 zabili Janka
 pri Bielych Horách.

Ked ma nevezneš,
 budeš banuvat,
 prídu ma zajtrá
 večer namlúvat.

Ked ho zabili,
 kríž uderili:
 tu leží Janko
 zamordovaný.

Keby len prišli
 Lopašované,
 račej by bola,
 jak Chtelničané.

Tu leží Janko
 aj jeho kosci:
 už má mamilá
 žalosci dosci.

Vesel mi je. vesel,
ej, keď mi príde jesen
a keď mi príde jar
ej, to je môj veľký žal.

On ma zanecháva
ej, pre moju chudobu
a ja na to nedbám
ej, poručena Bohu.

Žálu mi je, žálu,
ej, kto mi ho dodáva:
starodávny frajer,
ej, keď ma zanecháva.

Poručena Bohu;
ej, komu budem, komu?
Bár aj šuhajovi
ej, tomu chudobnému.

Išla dzieučina
hore dzedzinú,
nesla ve džbáne
vodu studenú.

Studna srúbená
a vrch kamenný.
Otvor mi milá,
mé potešení.

Čo je za voda,
keď je studená:
mosela to byť
studna srúbená.

Ja neotvorím,
neny som-c rovná;
ty si bohatý
a ja chudobná.

Bár som bohatý,
vandruvac mosím,
ceba dzevenko
opuscit mosím.

Vandruvau by susedou syn,
vandruvau by, keby mau s kým.

Stel mi milá, stel mi lože,
už to ináč byť nemóže.

Kebyš mi bou dau slovečko:
vandruj se mnú frajerečko.

Z čoho bych hu, smutná, stlala,
duchen som si nenabrala.

Nebola by taká pyšná,
bola by som s tebú išla.

Široký list javorový,
ešče širší jablonový.

Vandruvali dolinečkú,
našli oni studenečku.

Javorovým posteleme,
jablonovým prikryjeme.

Tu si milá spočineme,
syra, chleba si zajeme.

Keď už bolo po pounoci,
začau deždík popfchaci.

Tak si oni spočivali,
až večera dočekali.

Milá stala a plakala.
Čo som smutná dočkala?

Čože plačeš, čože ci je?
Ked ta božkám, dobre ci je.

Dobre, dobre, ale jako,
ked už bolo paholatko.

Dočkaj milá, až to bude,
až sa zvedzá šeci ludé.

Šeci ludé, šeci páni,
že sme my dva spolu spali.

Nápevy ku piesňam z Lopašova.

I.

1. Sto - jí Ka - čen - ka v vode stu - de - nej, vi - je pe -

renko, vi - je pe - ren - ko z ruže čer - ve - nej.

II.

I de - me, i - de - me, i - de - me, i - de - me, ej, a - le ne -

vieme kam.

2. Otvor, dzieuča, dvere, otvor, dzieuča, dvere — ej, azda vejdemo k vám.
3. Otváraj, otváraj, otváraj, otváraj — ej, dvere jasenové.
4. Nech si já nezlomím, {nech si ja nezlomím — ej, perenko trosové.
5. Perenko trosové, perenko trosové, ej, šak ta rada nosím.
6. Dzevenko, duša má, dzevenko, duša má, — ej, opustiť ta mosim.
7. Otváraj, otváraj, otváraj, otváraj — ej, lebo hore stávajú
8. Keds dobrá frajerka, keds dobrá frajerka — ej, tu ma nenechávajú.
9. Keds ty dobrý frajer, keds ty dobrý frajer — ej, sedávajú vždy u mna.
10. Nech ta každá dieuka, nech ta každá dieuka — ej, za frajera nemá.

(Iný text na str. 27.)

III.

Bo - že mój, o - če mój, čo som u - ro - bi - la, keď som pre jed -

Čože plačeš, čože ci je?
Ked ta božkám, dobre ci je.

Dobre, dobre, ale jako,
ked už bolo paholatko.

Dočkaj milá, až to bude,
až sa zvedzá šeci ludé.

Šeci ludé, šeci páni,
že sme my dva spolu spali.

Nápevy ku piesňam z Lopašova.

I.

1. Sto - jí Ka - čen - ka v vode stu - de - nej, vi - je pe -

renko, vi - je pe - ren - ko z ruže čer - ve - nej.

II.

I de - me, i - de - me, i - de - me, i - de - me, ej, a - le ne -

vieme kam.

2. Otvor, dzieuča, dvere, otvor, dzieuča, dvere — ej, azda vejdemo k vám.
3. Otváraj, otváraj, otváraj, otváraj — ej, dvere jasenové.
4. Nech si já nezlomím, {nech si ja nezlomím — ej, perenko trosové.
5. Perenko trosové, perenko trosové, ej, šak ta rada nosím.
6. Dzevenko, duša má, dzevenko, duša má, — ej, opustit ta mosim.
7. Otváraj, otváraj, otváraj, otváraj — ej, lebo hore stávaj
8. Keds dobrá frajerka, keds dobrá frajerka — ej, tu ma nenechávaj.
9. Keds ty dobrý frajer, keds ty dobrý frajer — ej, sedávaj vždy u mna.
10. Nech ta každá dieuka, nech ta každá dieuka — ej, za frajera nemá.

(Iný text na str. 27.)

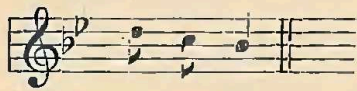
III.

Bo - že mój, o - če mój, čo som u - ro - bi - la, ked som pre jed -

ného, keď som pre-jed-né-ho, šeckých o - pu - sti - la šeckých o -

pu - sti - la

IV.

1. I-dem, i-dem, le - bo musím, i-dem, i-dem, le - bo musím,

chudobnej som ma-te - ri syn.

Na tento nápev je i pieseň:

Lančáranov doma není etc. (Str. 27.)

V.

1. Ej, ho-ry, ho-ry, ej, ho-ry, ho-ry, ze - le - né ho - ry,
dže sa po - dže - li, dže sa po - dže - li, ro - di - če mo - ji,

ze - le - né ho - ry,
ro - di - če mo - ji?

2. Rodiče moji, rodiče moji, dávno zomreli, dávno zomreli
a mňa sirotu a mňa sirotu, tu zanechali, tu zanechali.
3. Ej, hory, hory, ej, hory, hory, zelené hory, zelené hory,
šak ma, Bože mój, šak ma, Bože mój, hlavenka bolí, hlavenka bolí.
4. Bolí ma, bolí, bolí ma, bolí, aj pobolieva, aj pobolieva,
až mé srdenko, až mé srdenko, ve mne omdlieva, ve mne omdlieva
5. Ej, láska, láska, ej, láska, láska, šak si nestála, šak si nestála;
jako vodenka, jako vodenka, medzi breháma, medzi breháma.

6. Láska sa mine, láska sa mine, vodenka splyne, vodenka splyne,
jako listeček, jako listeček, na rozmaríne, na rozmaríne.

7. Ej, lesy, lesy, ej, lesy, lesy, zelené lesy, zelené lesy,
už mi svazujú, už mi svazujú, se stužku vlasy, se stužku vlasy.

Druhá melodia :

VI.

(Osnova na str. 29.)

Na tento nápev sú aj piesne:

Pozrite tatýčko atd. (Str. 29.)

Pozrite mamičko atd. (Str. 30.)

VII.

2. Já som si myslela,
aj rozvažovala,
preca som plakala,
keď som prisahala.

3. Dobre si, dzevenko,
na dvere namaluj,
že som k vám chodzievau,
pre Boha nebanuj.

4. Já som malovala
červeným klajbasom,
čo bych banuvala
za takým mamlasom.

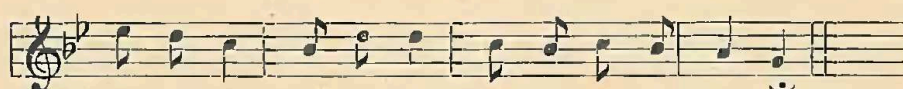
Druhá melodia :

Dobre si, dzeven-ko, v svém srdečku rozváž, dobre si,

dzeven-ko, v svém srdečku rozváž; a-bys ne-pla-ka-la,

a-bys ne-pla-ka-la, keď pojdeš na so-báš.

VIII.

Ej, už je na-ša, už je na-ša, ej, ve-de-me hu od so-bá-ša.

Na tento nápev sú aj piesne :

1. Ej, ani núter nevejdeme. (Str. 35.)
2. Ej, aké duchny, také duchny. (Str. 35.)

IX.

V lopašovském ko-ste - líč-ku, v lopašovském koste - le,

na-šla som tam za ol - tá-rom dva striebelné pr-ste - ne.

2. Jeden sa mi na prst trafu, a ten druhý milému,
keď pojedme od oltára, dáme jeden druhému.
3. Na tom našom nátoničku — na tom našom nátoni,
zavrceu sa švárny šuhaj — na koničku, na koni.
4. Ešče som len s kona schádzau, — už ma milá vítala,
vitaj, vitaj, duša moja, — prenocuj tu do rána.

5. Ja tu nocuvat nebudem, — ja mám icit s koníčkom,
čierne oči ucierala — tým hadbavným ručníčkom.
6. Čierne oči uplakané — od žalu sú zmorené,
ony plačú ve dne v noci — že sú ony sklamané.
7. Neplačte vy, čierne oči — už vám neni pomoci,
už ja mosím maširuvat — ve dne také i v noci.

Druhá melodia:

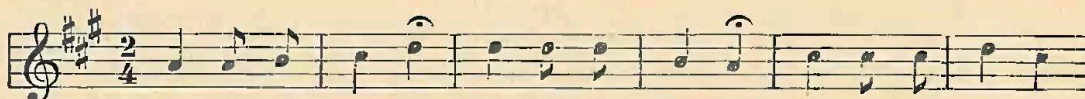

V lopašovském ko-ste-lič-ku, v lo-pa-šovském ko-ste-le,

našla som tam za ol-tá-rom dva striebel-né prste-ne.

X.

Nad Lo-pa - šovem, nad Lo-pa - šovem chodníček, chodní-

ček, po nom sa to - čí, má čierne o - či švárny šu - ha - jí - ček.

(Osnova str. 31.)

XI.

1. Do-brá nocka to-mu domu, dobrá nocka tomu do-mu,

kdze sme mali dobrú vó-lu.

2. [:Esče lepšá tej maceri :] kerá máva synou céry.
3. [:Preněčasná cudzá maci :] nemůže jej uhoveci.
4. [:Ani v chodě ani v reči :] ani v žádnej malej veci.
5. [:Dosci som já skoro stala :] šecker som jej porobila.
6. [:Stante, manko, stante hore :] už je šecker porobené.

7. [:Cudzá manka hore stala:] do duše jej zapálila.
8. [:Idz mi handra z domu mého,:] neni s' hodná syna mého.
9. [:Idem, idem, čo bych nejšla,:] k mej mamičke rovná cesta.
10. [:Rovná cesta aj i chodník,:] rozlúčme sa mój milovník.
11. [:Ked sa mi dva rozlúčime,:] dve srdenká zarmúcime.
12. [:Dve srdenká, štyri oči,:] budú plakat ve dne v noci.

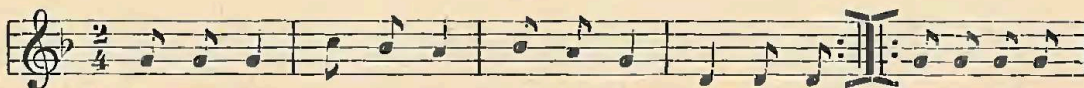
XII.

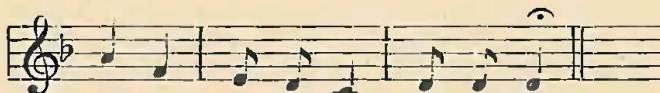
O-stávaj-te zdravy, o-stá-vaj-te zdravy, ty Mondokech prahy,
 kadze chodzievaly, kadze chodzievaly, Marin-ki-né no-hy,
 no-hy chodzievaly, no-hy chodzieva-ly, ru-ky ro-bie-va-ly.

(Ďalšia osnova na str. 33.)

XIII.

Čie že to ho-lúb-ky za vrch sto-lom se-dá, smutne poze-

ra-jú. má-lo pi-jú, je-dá.

XIV.

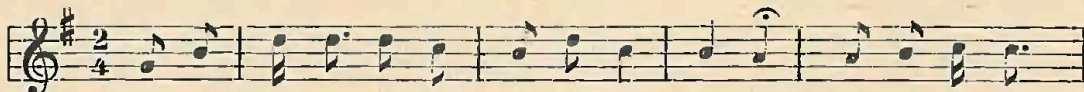

1. Neplačem já preto, že ma ve-dú spat, a-le plačem

preto, scú mi vienok vzát.

XV.

Z hory, z do-ly ti-chý ve-trík po-vie-va, zda-le-ka ma

má mamička vy-zie-ra.

XVII.

Na Brezovej jarmek bou, kdo tam, milý Bože, bou? Bou tam Marcin

so že - nú, kú-piu suknu ko - že - nú.

(Osnova str. 41.)

XVIII.

V ší-rom po-li ra-ky-ta na čer-ve-no rozkvi-tá,

na čer-ve-no na bie-lo, Janen-ko-vi na pe-ro.

XIX.

1^{vá} melodia :

1. Sceu sa Janko že-nit, sceu sa Jan-ko že-nit, man-ka

mu ne-da-la, sestra mu ká-za - la.

2^{há} melodia :

Sceu sa Jan-ko že-nit, sceu sa Jan-ko že-nit, manka mu

ne-da-la, sestra mu ká-za - la.

2. [:Žen sa, brate, žen sa, :]
[:ožen sa, bratříčku. :]

3. [:Samac pojdem pre nu, :]
pre frajerku vernú,
na vranem koníčku.

4. [:Pre nevestu išli,:]
[:na vozy sedali.:]
5. [:Maci nemeškala,:]
dve sklenice zala
a v sklepe kúpila.
6. [:Pre nevestu jedu:]
[:a pre syna medu.:]
7. [:Pán Boh to premeniu,:]
syn sa napiu jedu,
a nevesta medu.
8. [:Po svetlici chodiu,:]
[:poručenství robiu.:]
9. [:Tebe, brate, tebe,:]
štyry kone vrane,
dva vozi kuviané.
10. [:Tebe, sestro, tebe,:]
štyry kravy dojné,
dve putenky vodné.
11. [:A vám, tatko, a vám:]
[:šecker v ruky dávam.:]
12. [:A mne, synu, a mne,:]
[:mne starej materi.:]
13. [:A vám, manko, a vám:]
ten Dunaj široký
a kamen na krky.
14. [:Že ste rozpárilý,:]
[:ten stav černoocký.:]
15. [:A ty, milá, a ty,:]
ic k otcu, materi,
nos vienek zelený.

(Variácia tejto osnovy str. 43.)

XX.

Sa-ma sta-rá ma-ci i - šól Janko ko-lo, i - šól Jan - ko
o- kná ma-lo - va-la,

ko - lo, nú-ter ho vo - la - la.

XXI.

V tej našej za - hradke fi - ko - vý strom, Uderiu hrom a to z jasna,
do fa - leš - nej lá - sky u - de - rí hrom;

až sa lo - pa - šovská ve - ža trá - sla.

(Osnova str. 44.)

XXII.

1. Ach, Bože mój, pre Bo-že mój, čo ro-bit mám, Mój mladý vek
Či len s te-bú mój mladý vek, já strávit mám?

od mlado-sti do sta-ro-sti; a to nám tak bude tr-vat do več-

no-sti.

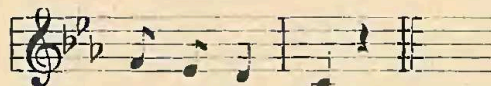
XXIII.

Ej, s tamtej strany há - ja, ej, mi - lá na mna vo - lá,

eš - če som tam ne-bou, eš - če som tam nebou. ej, už hú

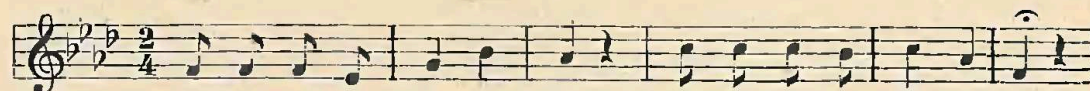
lu-dé ha - ná.

2. Ej, netupte, nehante,
ej, sebrat sa nám dajte;
[:my sa dvá lúbime,:]
ej, sebrat sa musíme.

3. Ej, ked sa nám tu, milá,
ej, sebraci nedajú,
[:sloboda vandruvat,:]
ej, k tichému Dunaju.

4. Ej, pri tichém Dunaju,
ej, tam je knazov sedem,
[:dá to milý pán Boh:]
ej, sobášit nás jeden.

XXIV.

Tam s tej strany ja - ze - ra, sto - jí lip - ka ze - le - ná,

ej, pod tú lip - kú, pod tú ze - le - nú, tré vtáčko vé spie - va - jú.

2. Neboly to vtáčkové,
boli gavalierové;
smlúvali sa o švárnom dzievčaci,
kerému sa dostane.
3. Jeden praví, budeš má,
a ten druhý, až Boh dá,
ej a treccí, má dzevenko, v senci
čo si taká žalostná?
4. Jako nemám smutná byt,
za starého kážu ít;
srdenko sa mi rozžaluvalo,
nemá ho do potešit.
5. Tam na zadku komore
tam je loža ustlaná;
ej, loža, loža, loža ustlaná,
kto na tebe spat bude?
6. Lesci bude starý spat,
odkazujem na stokrát,
ej, lesci mladý z pekného rodu,
nech mu pán Boh zdravia dá.
7. Ona sa ho pýtala,
odkád ho vyzierat má?
Čakaj ma ty z tej suchej liesčiny,
až keď sa rozzelená.
8. A ty suchá liesčina,
a já smutná dzieučina,
stracila som mój vienek zelený,
čo som rada nosila.

(Pod. text na str. 47.)

XXV.

A skle-ny-čka skle-ne-ná, do-bré vín-ko z teba, pozdrav Pán Boh

sklená-ra, ktorý ro-biu te-ba.

(Ďalšia osnova je na str. 48.)

XXVI.

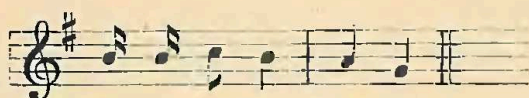

Ja-ko sme si za-spie-va-li, tak nám hrajte, tak nám hrajte,
hrdlo sme si pre-si-li-li, pit nám daj-te, pit nám daj-te.

XXVII.

1. Zda-lo sa mi, zda-lo, po ne-dě-li rá-no, že mé po-te-še-nie

pod o-kenkom stá-lo.

2. Keby bolo stálo,
bolo by volalo,
azda by mi bolo
na vedomie dalo.

XXVIII.

1. Čo sa sta-lo v no-ve v me-ste Ho-do-ní-ne, u-to-piu sa

Janko ho-re na-de mlýnem.

2. A keď sa utopiu,
kamarátou svolau,
kamaráti moji,
už som sa vám skovau.	5. Já som sa nekúpau,
lež som kone brodziu,
tuším, ma sám pán Bóh
do tej vody shodziu.
3. Už som sa vám skovau
— pod bystrú vodičku,
— podaj mi, má milá,
tú pravú ručičku.	6. Do tej vody shodziu,
do tej hĺbočiny,
že som si nevšímou
chudobnej dzieučiny.
4. Ona mu podala,
horce zaplakala,
jako si sa kúpau,
keď ta voda zala.	7. Chudobná dzevečka
jako iskerečka,
chodí po slobode
jak ryba do vode.

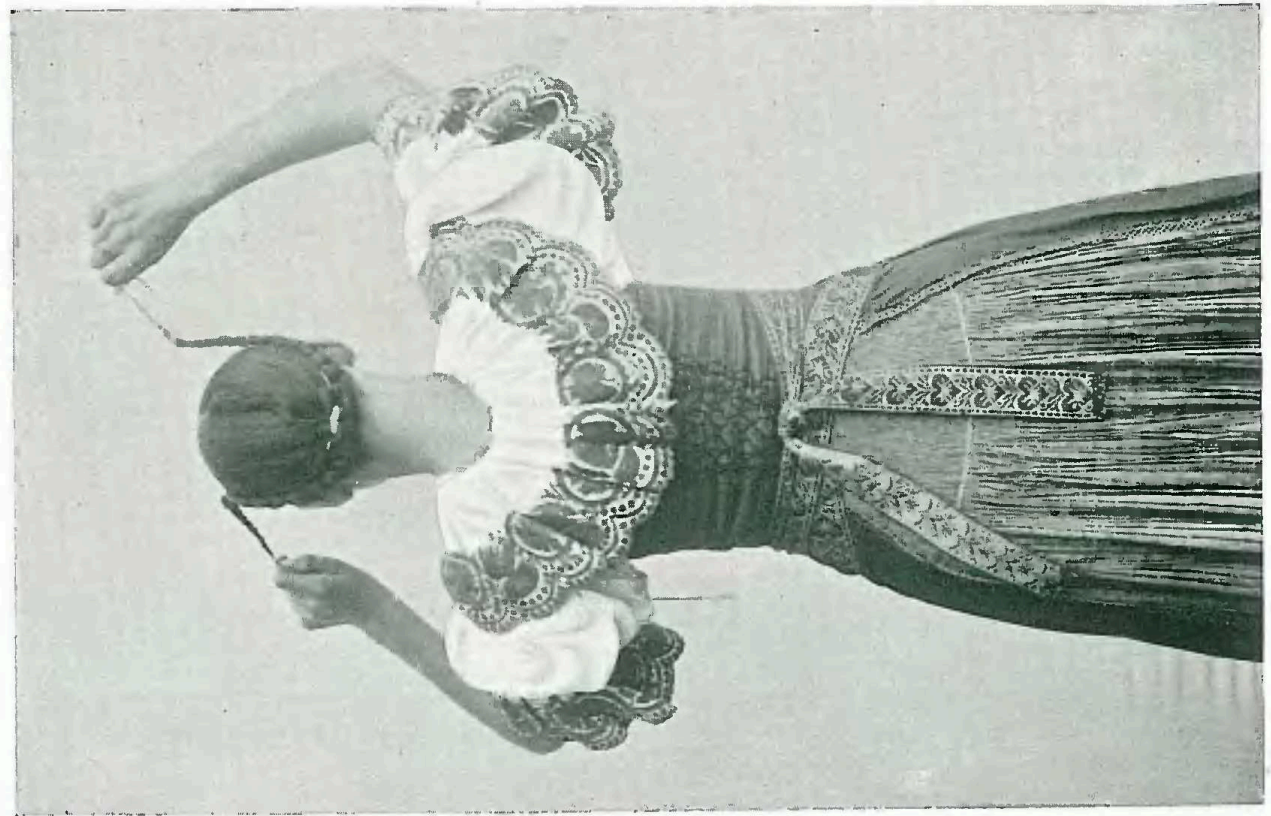
8. Ryba z vody výde,
rada by do vody,
ked sa dzieuča vydá,
rád by do slobody.
9. Ked sa dzieuča vydá,
jako by umrelo,
jako by ho jakživ
na svete nebolo.
10. Ked sa šuhaj žení,
jako by sa topiu,
jako by perenko
do Dunaja hodziu.
11. Neni to len vydat
ale odvydávat;
neni to len, neni
chleba vypoščávat.
12. Ked chleba vypošchá,
kedy tedy vráci;
ked sa dzieuča vydá,
už sa nenavráci.
13. Ked sa dzieuča vydá,
až na veki amen;
jak by uhodzila
do Dunaja kamen.
-

Číslo 1. a 2. Postup úpravy vlasí u dívek.

Číslo 3. a 4. Postup úpravy vlasů u dívek.

Číslo 5. a 6. Postup úpravy vlasů u dívek.

Číslo 7. a 8. Postup úpravy vlasů u dívek.

Číslo 9. a 10. Postup úpravy vlasů u dívek.

Číslo 11. a 12 Postup úpravy vlasů u dívek.

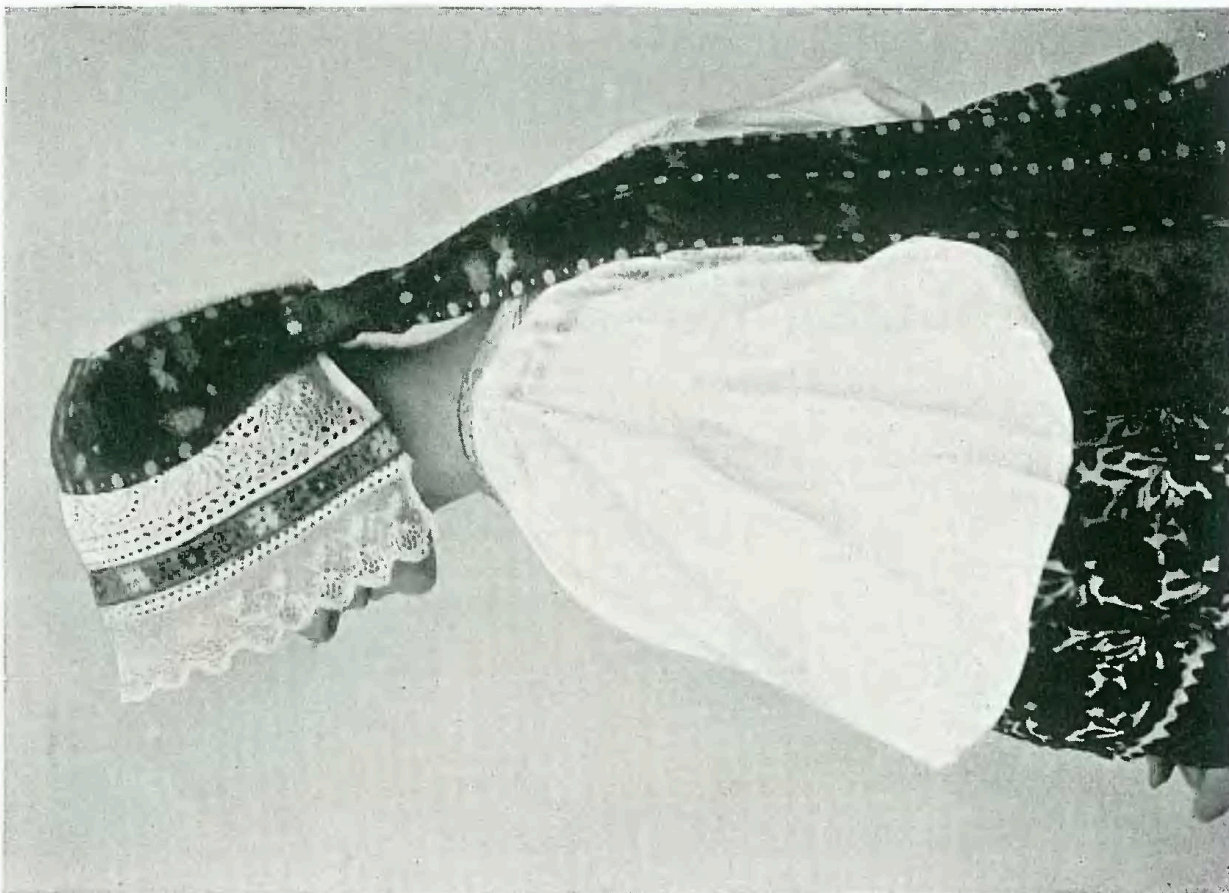
Číslo 11. a 12 Postup úpravy vlasů u dívek.

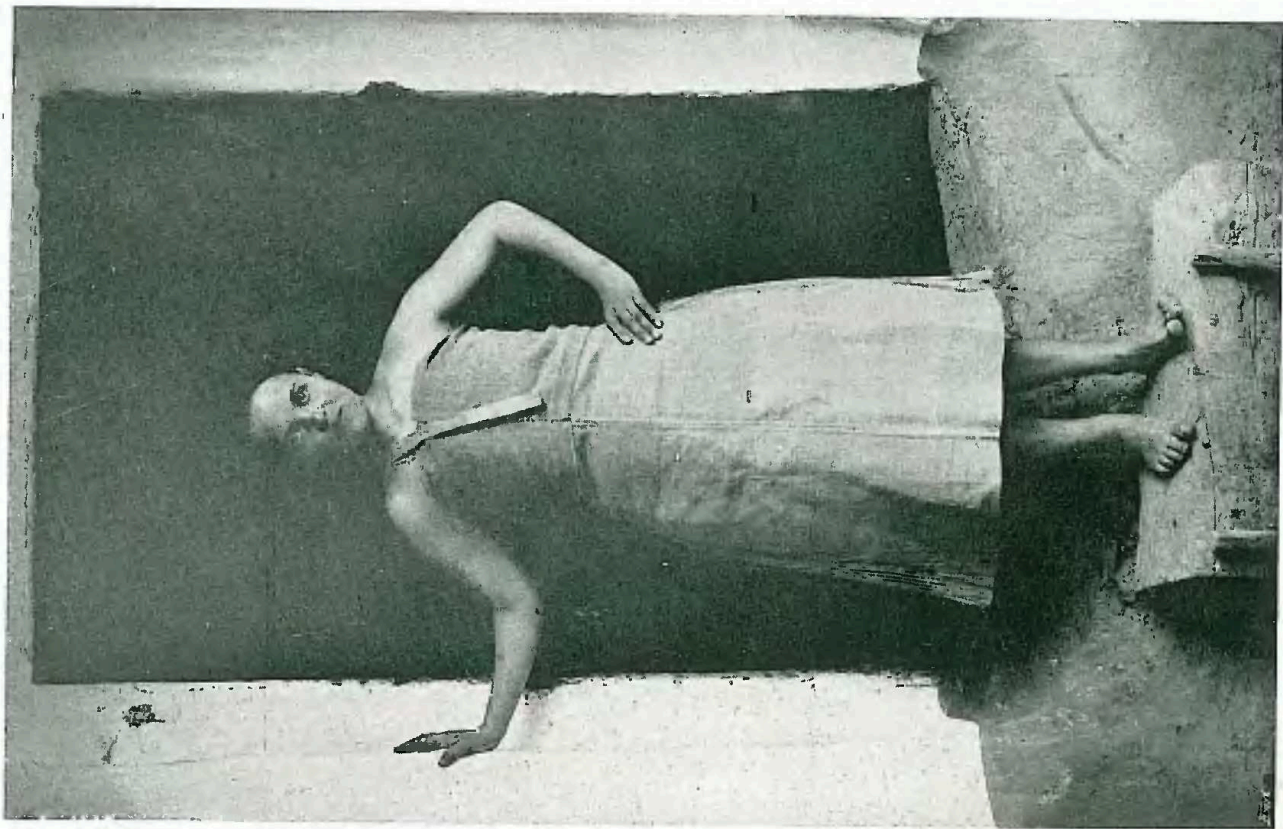
Číslo 13. Úprava vlasů u muže.

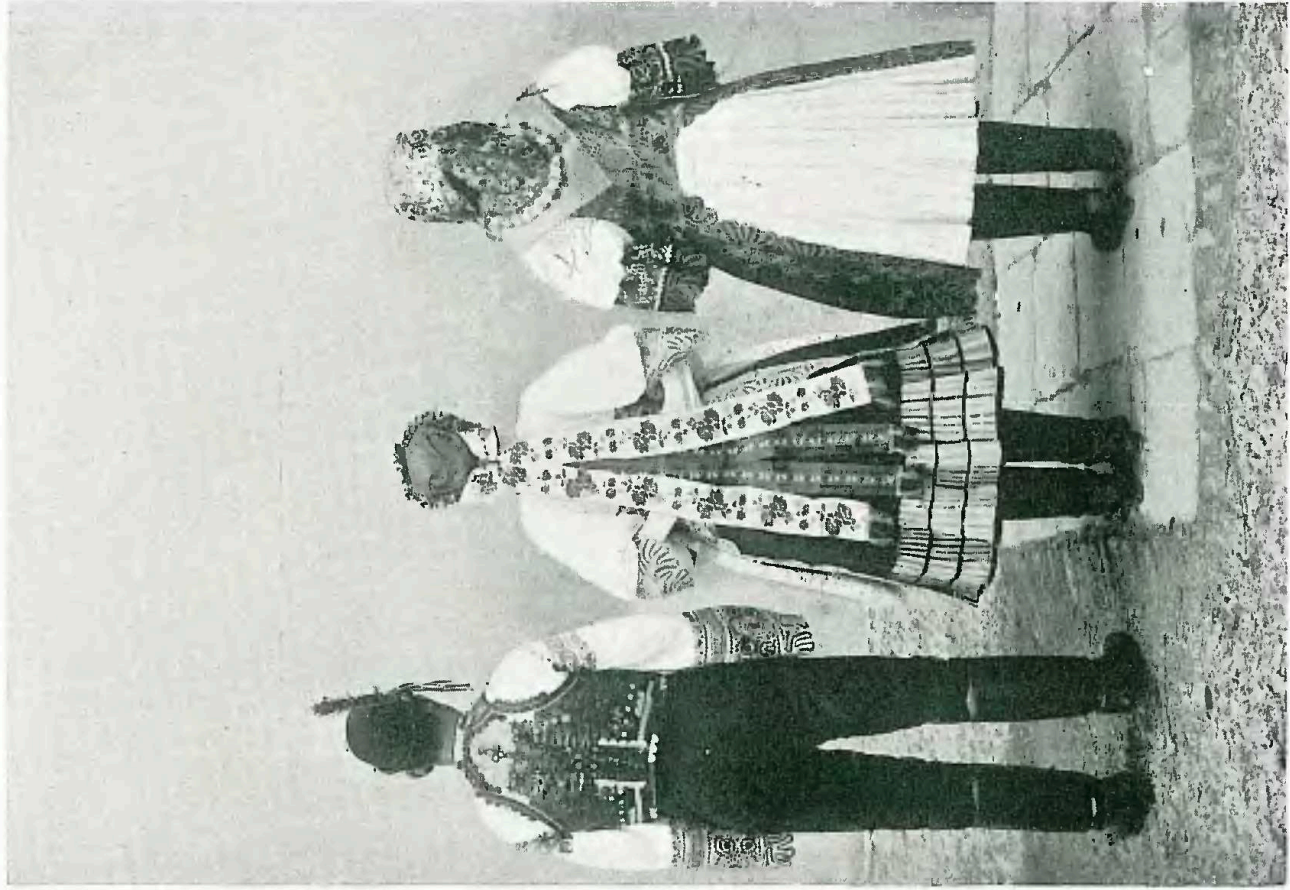
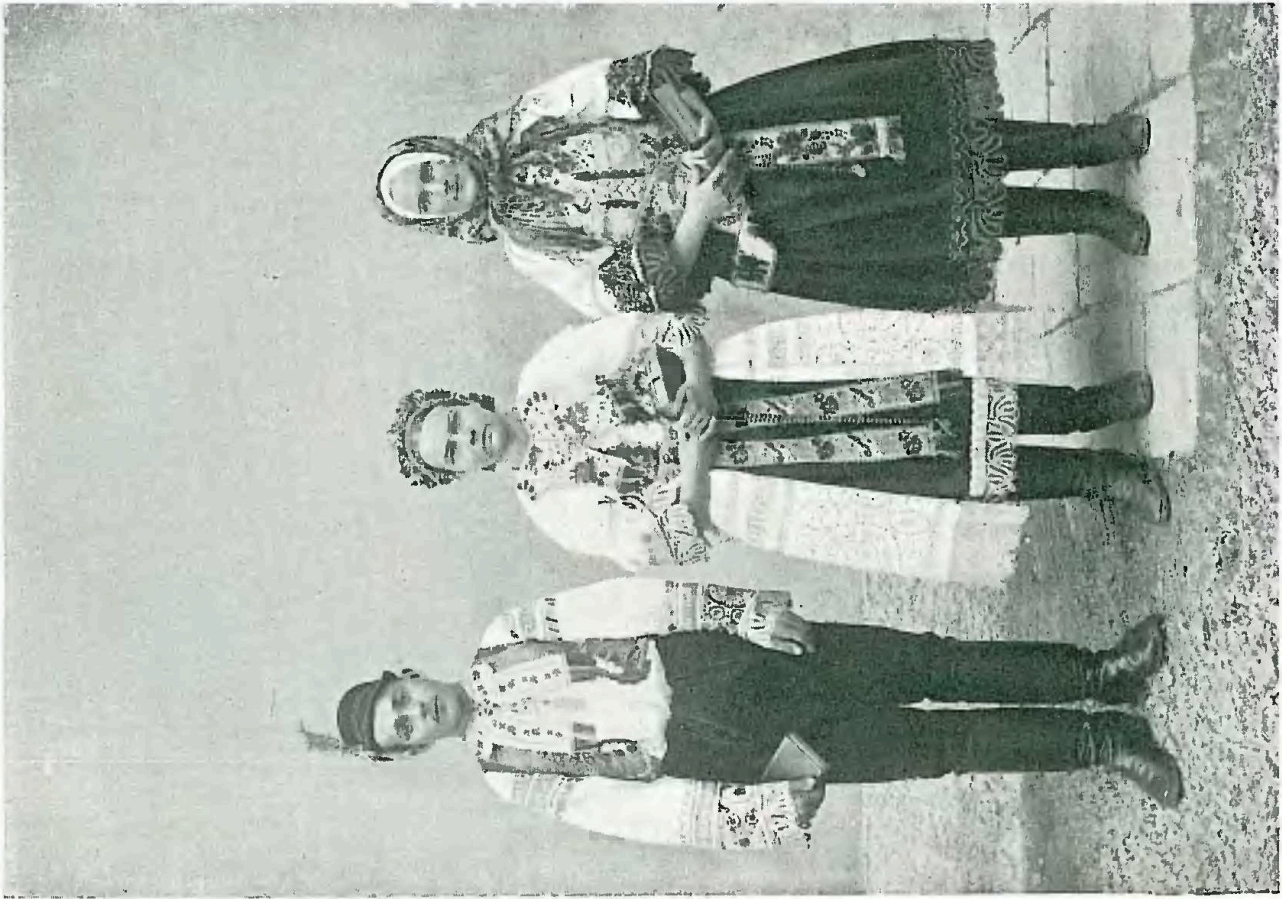
Číslo 14. Úprava vlasů u ženy.

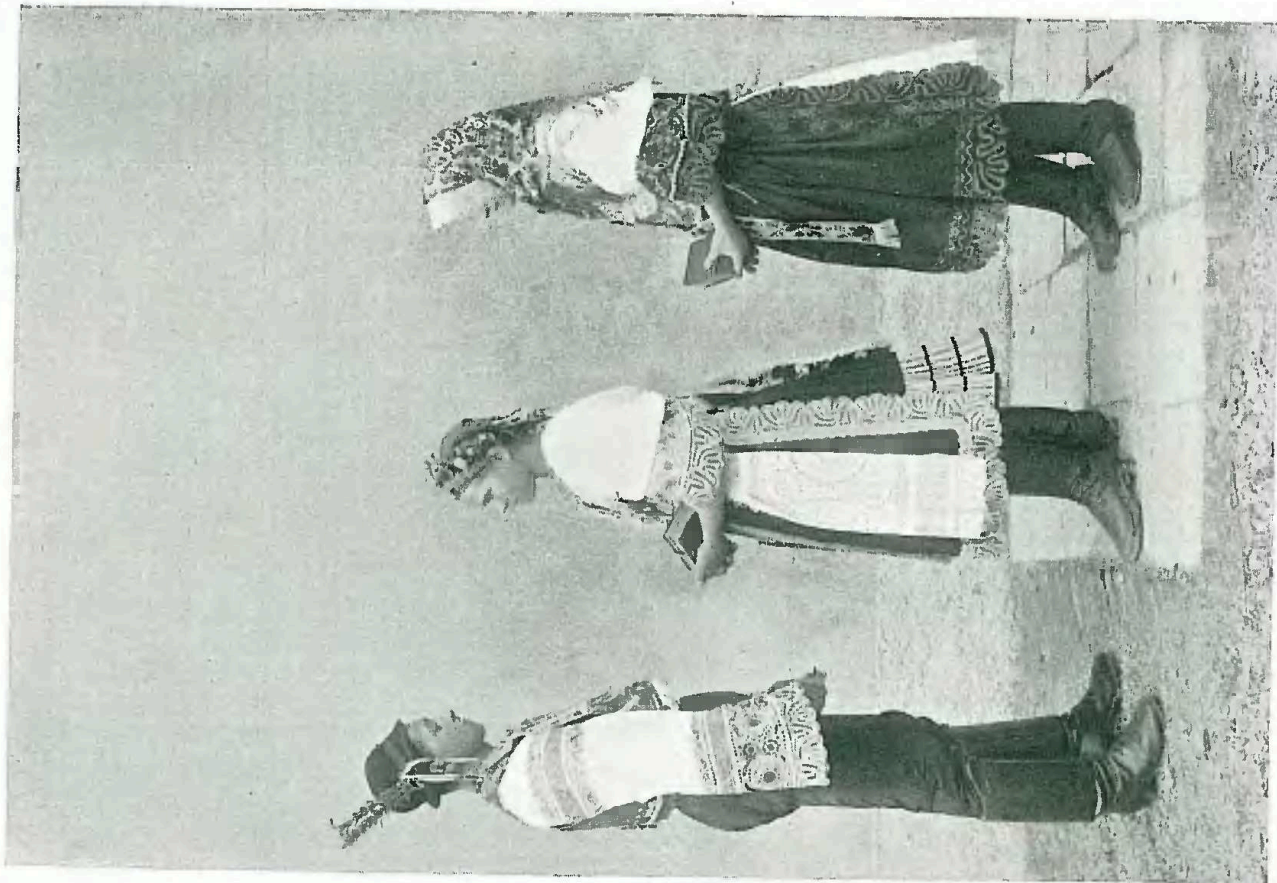
Číslo 15. a 16. Čepec u mladé ženy.

Číslo 17. a 18. Rubáč.

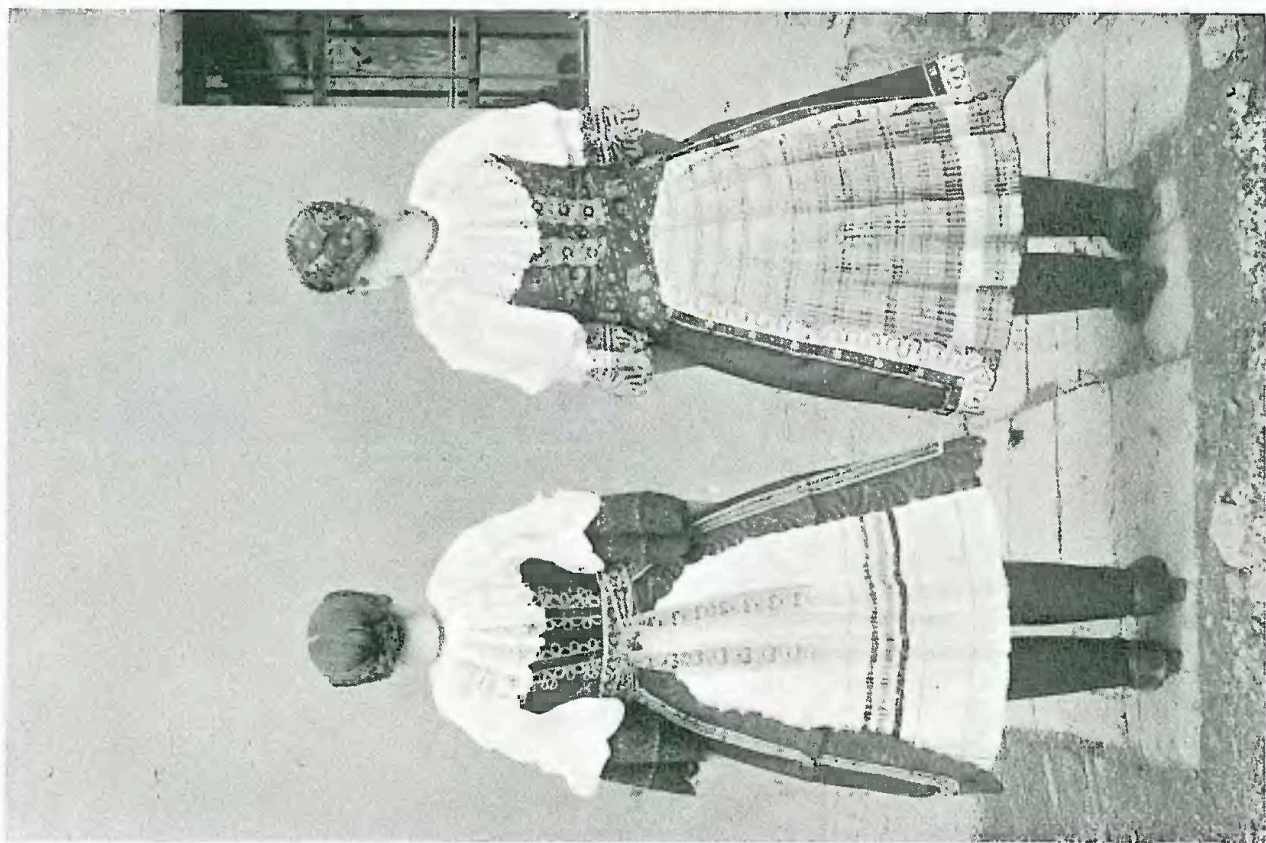
Číslo 19. a 20. Mladý zať, mladučka, široká.

Číslo 21. Mladý zať, mladučka, široká.

Číslo 22. Dívky v letních šatech svátečních.

Číslo 23. a 24. Dívky v lelních šatech svátečních.

Číslo 25. Šuhaj v letním kroji.

Číslo 26. Muž a žena v letním kroji.

Číslo 27. Dívky, mládencec a žena v zimním kroji

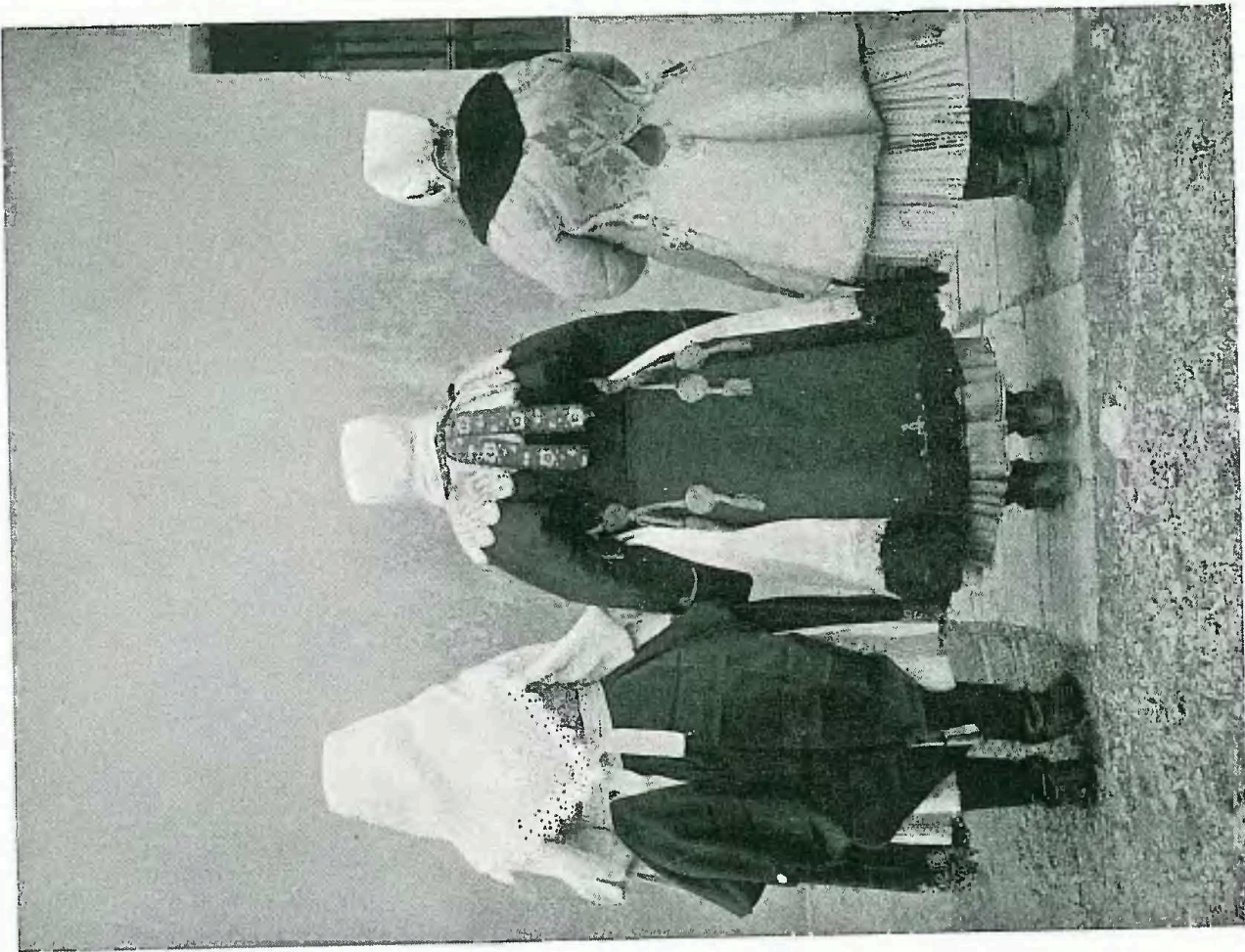
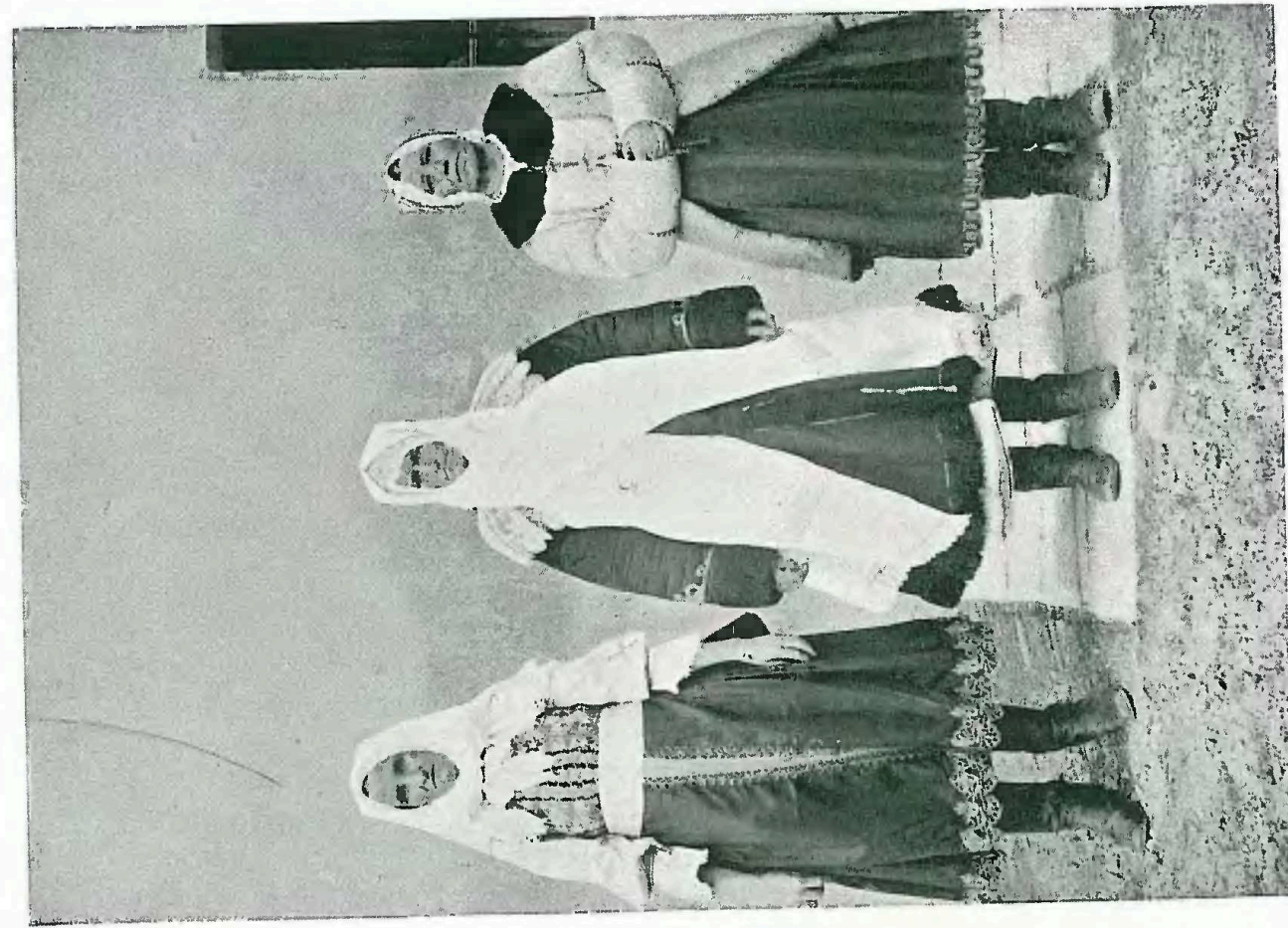
Číslo 28. Dívky v zimním kroji.

Číslo 29. Žena v zimním kroji.

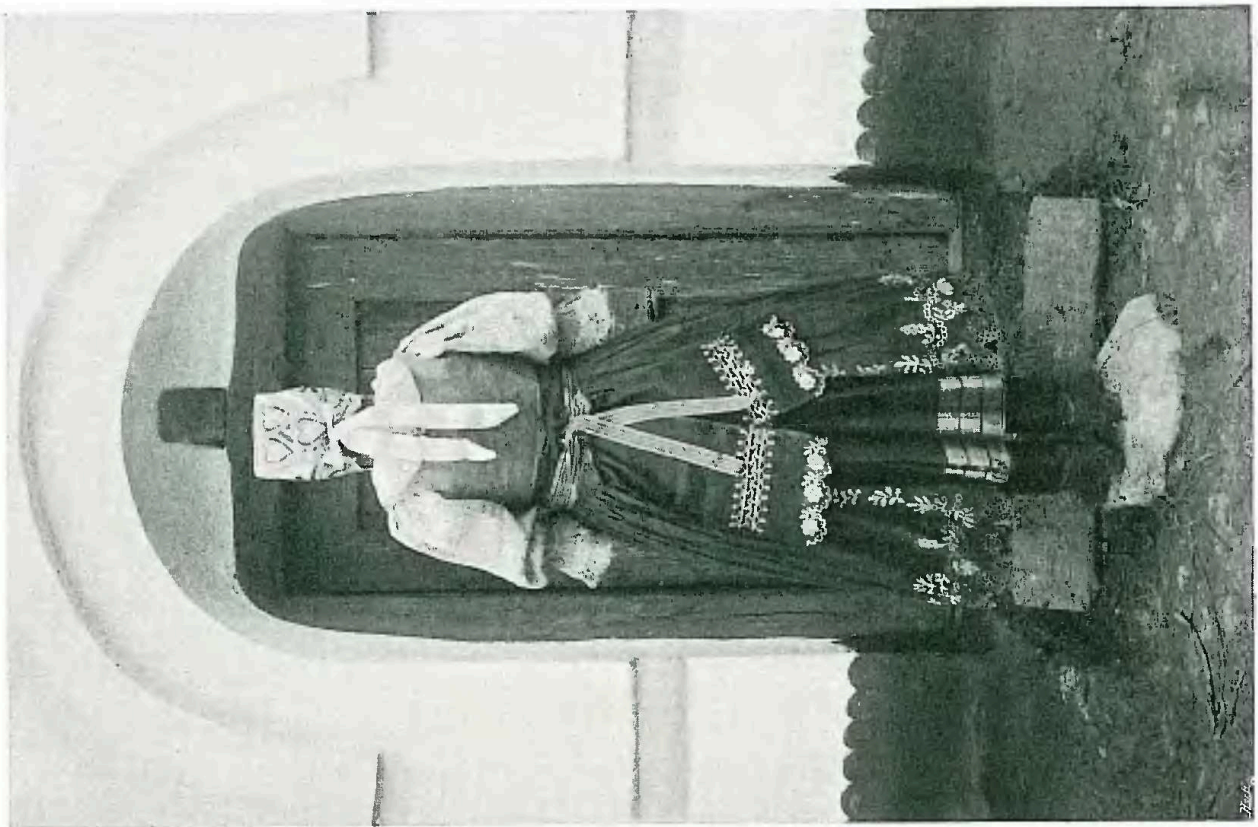
Číslo 30. Muž v bílém kožichu.

Číslo 31. a 32. Ženy v zimním kroji.

Číslo 33. a 34. Ženy v zimním kroji.

Číslo 35. a 36. Žena v letním kroji svátečním.

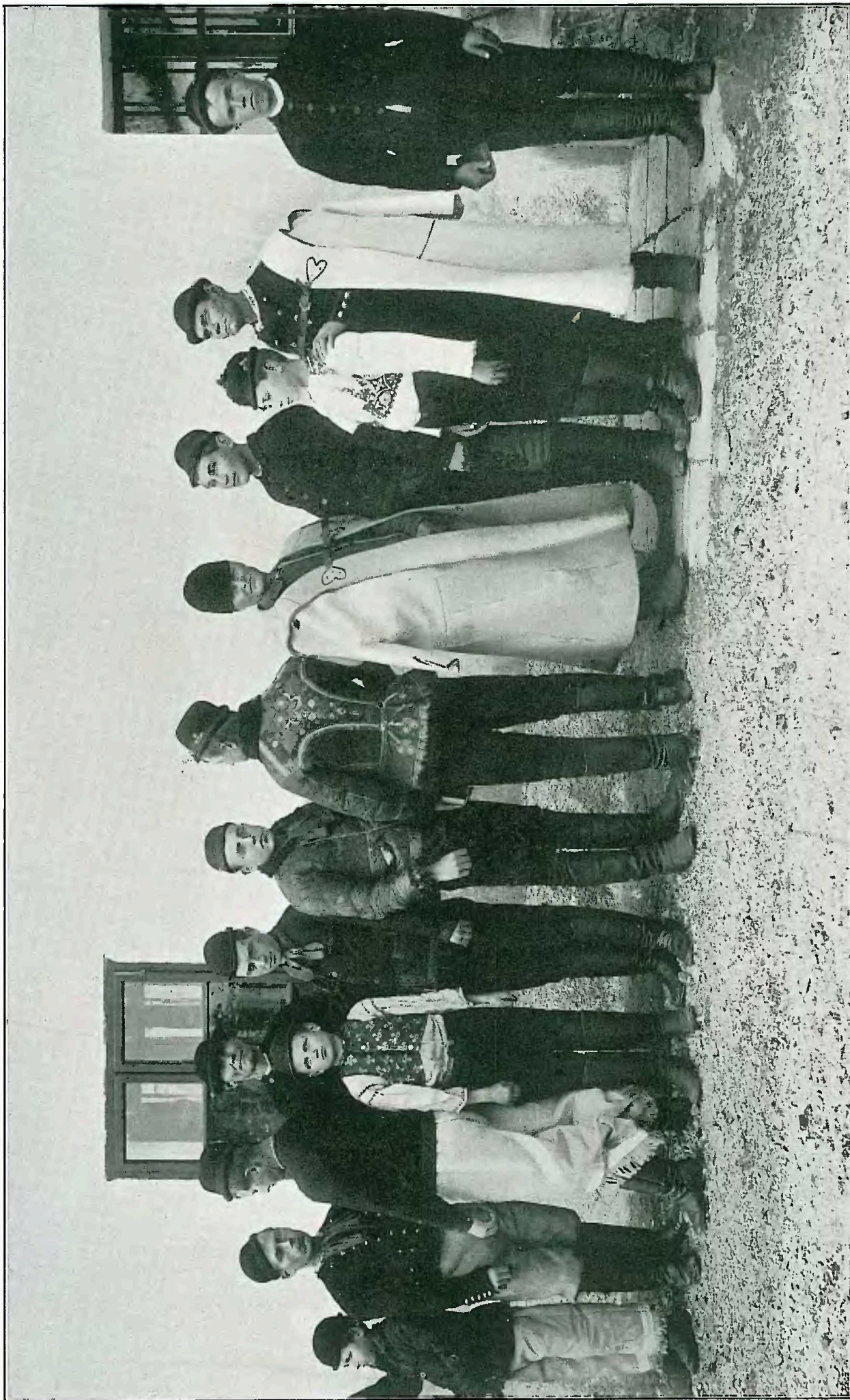
Číslo 37. Žena v starosvětském kroji svátečním.

Číslo 38. a 39. Žena v starosvětstském kroji zimním.

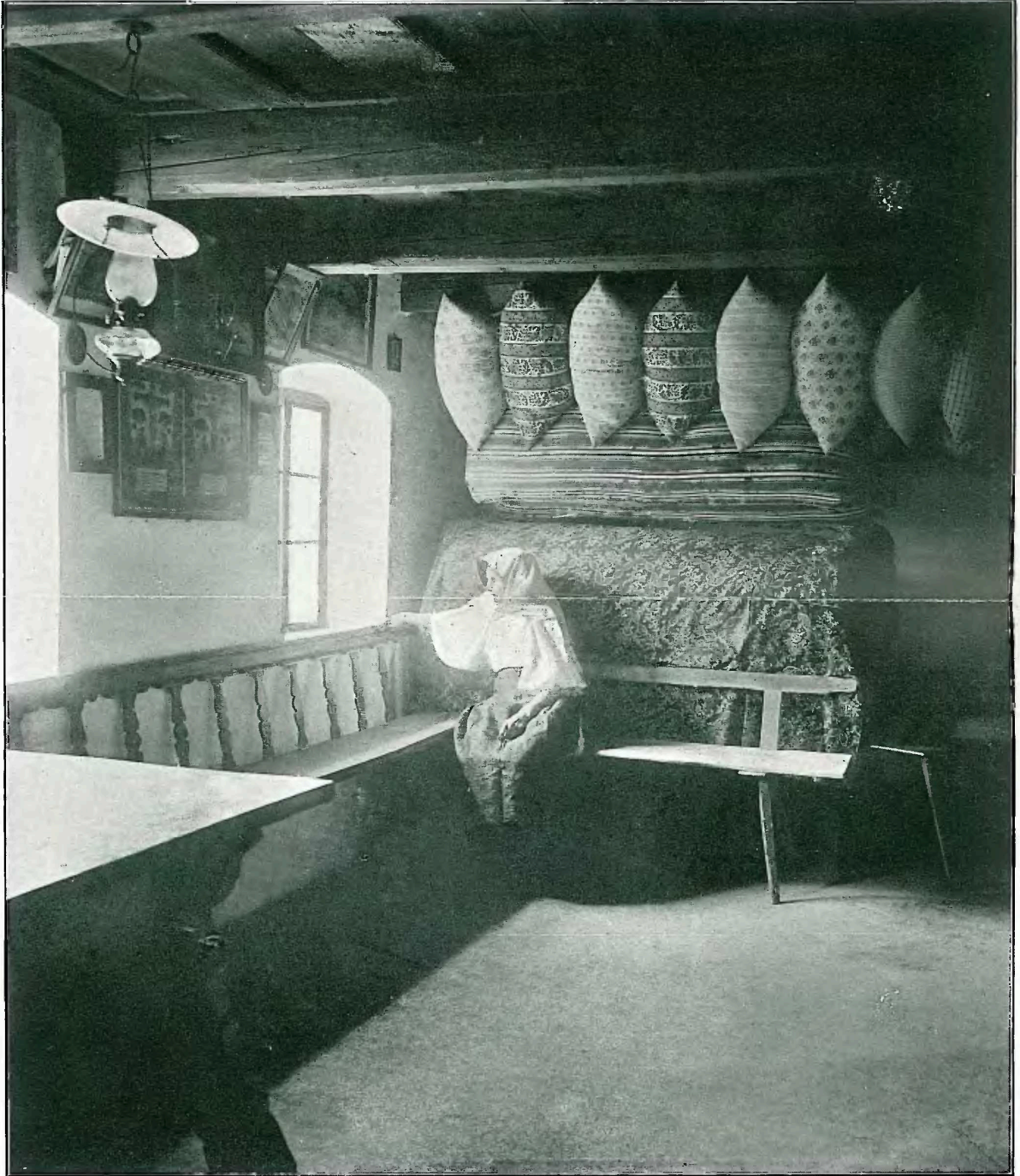
Číslo 40. a 41. Žena ve svátečním kroji z XVIII. stol.

Číslo 42. Skupina mužských krojů.

Číslo 43. Skupina ženských krojů.

Číslo 44. Vnitřek selské světlice.

- Sv. III.: J. Máchal: O některých knížkách lidového čtení str. 1—26.
 A. Černý: Mythické bytosti lužických Srbů s r. 26—33.
 VI. Havelková a L. Niederle: Ukázky památek Národop. Musea Českoslov. str. 33—38.
 K. Kadlec: Studium obyčejového práva na Rusi str. 38—49.
 M. Václavek: Moravské Valašsko v písemnictví českém a cizím str. 49—59.
 Fr. Pastrnek: Z nejvýchodnějších nářečí uherskoslovenských str. 60—66.
 L. Niederle: Mistři cechu hrnčířského v Novém Městě nad Váhem str. 66—72.
 J. Matiegka: Počátky a postup anthropologického studia obyvatelstva zemí českých str. 72—85.
 Materialy národopisné str. 85—100.
 Posudky a zprávy str. 100—133.
 Bibliografie str. 133—183.
 Vzpomínky str. 184—191.
- Sv. IV.—V.: Ant. Šolta: Psané knížky modlicí str. 1—20.
 Lad. Haškovec a J. Matiegka: Příspěvek k anthropologii obyvatelstva země České str. 21—29.
 Vlasta Havelková: Plachty koutní. Obušky str. 29—38.
 J. Peisker: Slovo o záduze str. 38—110.
 Mat. Václavek: Moravské Valašsko v písemnictví českém a cizím. (Doplňky) str. 110—115.
 Jaroslav Vlček: Rukopisný sborník Josefa Bláhy, přirozeného veršovce a spisovatele str. 115—129.
 Posudky a zprávy str. 130—160.
 Bibliografie tradiční literatury na r. 1897 str. 160—187.
 Vzpomínky str. 188—194.
- Sv. VI.: Fr. Ad. Šubert: Nordské museum a Skansen ve Štokholmě str. 1—28.
 V. Prasek: Jméno »Valach« str. 28—37.
 Vlasta Havelková: Některé šperky naše lidové str. 38—49.
 Karel Kadlec: K »Slovu o záduze.« (Kritická úvaha o nové theorii Dra Jana Peiskera) str. 50—93.
 J. Polívka: O zlatém ptáčku a dvou chudých chlapcích str. 94—143.
 A. Kraus: K poznání Josefa Bláhy, přirozeného veršovce str. 143—144.
 M. Speranský: Přehled knížek lidového čtení str. 144—166.
 Jos. Klvaňa: Vinohradnictví na Strážnicku, hlavně při Strážnici městě, ve stol. XVII. str. 166—184.
 Fr. J. Čečetka: Kořenářky str. 185—191.
 Posudky a referáty str. 191—227.
 Vzpomínka str. 228.
 Rejstřík věcný a seznam jmen str. 230—232.
- Sv. VII. St. Ciszewski: Z dějin mnemotechniky a prvotných pověr str. 1—13.
 Jos. Klvaňa: Hanácký kraj vůbec a Tovačovský zvlášť str. 14—34.
 Jan Jakubec: Lidovost v Havlíčkově řeči básnické str. 34—43.
 Jan Máchal: Několik poznámek k »Přehledu knížek lidového čtení« str. 43—44.
 V. Tille: Povědky sebrané na Valašsku r. 1888 str. 45—133.
 F. J. Čečetka: Pověrečné léčení str. 134—174.
 Zápisky Jos. Jakla, svobodníka z Bud na Dolnokralovicku z 1753 Sdělil Jan Valchář str. 175—179.
 Posudky a zprávy str. 180—231.
 Rejstřík věcný a jmenný str. 231.
- Sv. VIII. K. Slavíkova-Welsova: Lidopisné záznamy ze Slovenska str. 1—18.
 Jos. Kubín: Lidové dopisy str. 18—20.
 Regina Bíbová: O krajce str. 21—34.
 V. Tille: Povědky sebrané na Valašsku r. 1888. (Dokonč.) str. 35—108.
 Ad. Černý: Kovové a dřevěné výrobky huculské str. 109—117.
 Jar. Mančal: Prostonárodní podání Žalesáků o domácích zvířatech str. 1—7—132.
 J. Valchář: Prostonárodní lékařství na Dolnokralovicku str. 132—146.
 Posudky a referáty str. 146—178.
 Rejstřík věcný a jmenný str. 178.
 Rejstřík k V. Tillovým »Povídkám sebraným na Valašsku« str. 179—182.
- Sv. IX. L. Niederle: Národopisná mapa uherských Slováků na základě sčítání lidu z r. 1900.
- Sv. X. seš. 1. M. A. Smolková: O starobylém pletení na »krosienkách« čili »krosiencích« u lidu uhersko-slovenského.
 Teréza Nováková: Východočeské lomenice.
- Sv. X. seš. 2. Jiří Polívka: Pohádkoslovné studie.
 Sv. XI. Pavel Socháň: Kroje a svadba v Lopašově na Slovensku v Nitranské stol. (Se 44 obrázky krojovými na 24 tabulích.)